

370.64

ΚΕΝ.

ΑΡΧ

148

ΟΙ ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ
ΕΠΙΤΑΦΙΟΙ ΛΟΓΟΙ
ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ,

ΜΕΤΑΤΥΠΩΘΕΝΤΕΣ ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.

ΕΝ ΑΙΓΙΝΗ,

ΕΚ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗΣ ΥΠΟ Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΙΟΥ ΚΟΣΜΗΤΟΥ.

1831.

ΛΥΣΙΟΥ
ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΠΟΛΕΜΩΙ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ

ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΩΝ.

Ι. **Ε**ἰ μὲν ἡγούμην οἷόν τε εἶναι, ὃ παρόντες, ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ λόγῳ δηλῶσαι τὴν τῶν ἐνθάδε καιμένων ἀνδρῶν ἀρετὴν, ἐμεμψάμην ἂν τοῖς ἐπαγγείλασιν ἐπ' αὐτοῖς ἐξ ὀλίγων ἡμερῶν λέγειν· ἐπειδὴ δὲ τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ πᾶς χρόνος οὐχ ἰκανὸς λόγον ἴσον παρασκευάσαι τοῖς τούτων ἔργοις, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πόλις μοι δοκεῖ, προνοουμένη τῶν ἐνθάδε λεγόντων, ἐξ ὀλίγου τὴν πρόσταξιν ποιῆσθαι, ἡγουμένη οὕτως ἂν μάλιστα συγγνώμης αὐτοὺς παρὰ τῶν ἀκουσάντων τυγχάνειν. Ὅμως δὲ ὁ μὲν λόγος μοι περὶ τούτων, ὁ δ' ἀγὼν οὐ πρὸς τὰ τούτων ἔργα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρότερον ἐπ' αὐτοῖς εἰρηκότας. Τοσαύτην γὰρ ἀφθονίαν παρεσκευάσεν ἢ τούτων ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυναμένοις καὶ τοῖς εἰπεῖν βουληθεῖσιν, ὥστε καλὰ μὲν πολλὰ τοῖς πρῶτοις περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλελειῖσθαι, ἰκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιννομένοις ἐξεῖναι

λέγειν. Ούτε γὰρ γῆς ἄπειροι, οὔτε θαλάττης οὐδεμιᾶς πανταχοῦ δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ τὰ αὐτῶν πενθοῦντες κατὰ τὰς τούτων ἀρετὰς ὑμνοῦσι.

2. Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς παλαιούς κινδύνους τῶν προγόνων δίδειμι, μνήμην παρὰ τῆς φήμης λαβόν. Ἄξιον γὰρ πᾶσιν ἀνθρώποις κακείνων μεμνηῆσθαι, ὑμνοῦντας μὲν ἐν ταῖς ᾠδαῖς, λέγοντας δ' ἐν ταῖς τῶν ἀγαθῶν μνημαῖς, τιμῶντας δ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς τοιούτοις, παιδεύοντας δ' ἐν τοῖς τῶν τεθνεώτων ἔργοις τοὺς ζῶντας.

3. Ἀμαζόνες μὲν γὰρ Ἄργος μὲν τὸ παλαιὸν ἦσαν θυγατέρες, οἰκοῦσαι δὲ παρὰ τὸν Θερμώδοντα ποταμὸν, μόναι δὲ ὠπλισμέναι σιδήρῳ τῶν περὶ αὐτὰς, πρῶται δὲ τῶν πάντων ἐφ' ἵππους ἀναβάται, οἷς ἀνεπίστως, δι' ἀπειρίαν τῶν ἐναντίων, ἤρουν μὲν τοὺς φεύγοντας, ἀπέλειπον δὲ τοὺς διώκοντας, ἐνομιζόντο δὲ διὰ τὴν εὐψυχίαν μᾶλλον ἄνδρες, ἢ διὰ τὴν φύσιν γυναῖκες· πλέον γὰρ ἐδόκουν τῶν ἀνδρῶν ταῖς ψυχαῖς διαφέρειν, ἢ ταῖς ιδέαις ἔλλείπειν. Ἄρχουσαι δὲ πολλῶν ἐθνῶν, καὶ ἔργῳ μὲν τοὺς περὶ αὐτὰς καταδουλωμένοι, λόγῳ δὲ περὶ τῆςδε τῆς χώρας ἀκούουσαι κλέος μέγα, πολλῆς δόξης καὶ μεγάλης ἐλπίδος χάριν παραλαβοῦσαι τὰ μαχμώτατα τῶν ἐθνῶν, ἐστράτευσαν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν. Τυχοῦσαι δ' ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὁμοίως ἐκτήσαντο τὰς ψυχὰς τῇ φύσει, καὶ ἐναντίαν τὴν δόξαν τῆς προτέρας λαβοῦσαι, μᾶλλον ἐκ τῶν κινδύνων ἢ ἐκ τῶν σωματῶν ἔδοξαν εἶναι γυναῖκες. Μόναίς δ' αὐταῖς οὐκ ἐξεγένετο ἐκ τῶν ἡμαρτημένων μαθούσαις περὶ τῶν λοιπῶν ἄμεινον βουλευσασθαι, οὐδ' οἴκαδε ἀπελθούσαις ἀπαγγεῖλαι τὴν τε σφετέραν αὐτῶν δυστυχίαν καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀρετὴν. Αὐτοῦ γὰρ ἀποθανοῦσαι, καὶ δοῦσαι δίκην τῆς ἀνοίας, τῆςδε μὲν τῆς πόλεως διὰ τὴν ἀρετὴν

ἀθάνατον μνήμην ἐποιήσαντο, τὴν δὲ ἑαυτῶν πατρίδα, διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν, ἀνώνυμον κατέστησαν.

4. Ἐκείναι μὲν οὖν τῆς ἀλλοτρίας ἀδίκως ἐπιθυμήσασαι, τὴν αὐτῶν δικαίως ἀπόλεσαν. Ἀδράστου δὲ καὶ Πολυνεΐκους ἐπὶ Θήβας στρατεύσαντων, καὶ ἠττηθέντων μάχῃ, οὐκ ἐόντων τῶν Καδμείων θάπτειν τοὺς νεκροὺς, Ἀθηναῖοι ἠγήσαμενοι ἐκείνους μὲν, εἴ τι ἠδίκουν, ἀποθανόντας δίκην ἔχειν τὴν μεγίστην, τοὺς δὲ κάτω τὰ αὐτῶν οὐ κομίζεσθαι, ἱερῶν δὲ μαινομένων, τοὺς ἄνω θεοὺς ἀσεβεῖσθαι, τὸ μὲν πρῶτον πέμψαντες κήρυκας, ἐδέοντο αὐτῶν δοῦναι τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν, νομίζοντες ἀνδρῶν μὲν ἀγαθῶν εἶναι ζῶντας τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι, ἀπιστούντων δὲ σφίσι αὐτοῖς ἐν ταῖς τῶν τεθνεώτων σώμασι τὴν εὐψυχίαν ἐπιδεικνύσθαι. Οὐ δυνάμενοι δὲ τούτων τυχεῖν, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτοὺς, οὐδεμιᾶς διαφορᾶς πρότερον πρὸς Καδμείους ὑπαρχούσης, οὐδὲ τοῖς ζῶσι τῶν Ἀργείων χαριζόμενοι, ἀλλὰ τοὺς τεθνεώτας ἐν τῷ πολέμῳ ἀξιούντες τῶν νομιζομένων τυγχάνειν, πρὸς τοὺς ἑτέρους ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἐκινδύνευσαν ὑπὲρ μὲν τῶν, ἵνα μηκέτι εἰς τοὺς τεθνεώτας ἐξαμαρτάνοντες πλείω περὶ τοὺς θεοὺς ἐξυβρίσωσιν ὑπὲρ δὲ τῶν ἑτέρων, ἵνα μὴ πρότερον εἰς τὴν αὐτῶν ἀπέλθωσι, πατρίου τιμῆς ἀτυχήσαντες, καὶ Ἑλληνικοῦ νόμου στερηθέντες, καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἡμαρτηκότες. Ταῦτα διανοηθέντες, καὶ τὰς ἐπὶ τῷ πολέμῳ τύχας κοινὰς ἀπάντων ἀνθρώπων νομίζοντες, πολλοὺς μὲν πολεμίους κτώμενοι, τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον, ἐνίκων μαχόμενοι. Καὶ οὐχ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπαρθέντες μείζονος παρὰ Καδμείων τιμωρίας ἐπεθύμησαν, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀντὶ τῆς ἀσεβείας τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο· αὐτοὶ δὲ λαβόντες τὰ ἄθλα, ὧν περ ἕνεκα ἀφίχοντο, τοὺς Ἀργείων νεκροὺς εἶαψαν ἐν τῇ αὐτῶν Ἐλευσίει.

5. Περὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποθανόντας τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας τοιοῦτοι γεγονάσιν. Ἰστέρω δὲ χρόνῳ, ἐπειδὴ Ἡρακλῆς μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἔφευγον μὲν Εὐρυσθέα, ἐξηλαύνοντο δὲ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, αἰσχυνομένων μὲν τοῖς ἔργοις, φοβουμένων δὲ τὴν Εὐρυσθέως δύναμιν, ἀφικόμενοι εἰς τήνδε τὴν πόλιν, ἰκέται ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐκαθέζοντο. Ἐξαιτουμένου δὲ αὐτοὺς Εὐρυσθέως, Ἀθηναῖοι οὐκ ἠθέλησαν ἐκδοῦναι, ἀλλὰ τὴν Ἡρακλέους ἀρετὴν μᾶλλον ἠδοῦντο, ἢ τὸν κίνδυνον τὸν ἐκυτῶν ἐφοβοῦντο· καὶ ἠξίουσαν ὑπὲρ τῶν ἀσθενεσέρων μετὰ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς δυναμένοις χαριζόμενοι τοὺς ὑπ' ἐκείνων ἀδικουμένους ἐκδοῦναι. Ἐπιστρατεύσαντος δ' Εὐρυσθέως μετὰ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ Πελοπόννησον ἔχόντων, οὐκ ἐγγὺς τῶν δεινῶν γενόμενοι μετέγνωσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν εἶχον γνώμην, ἥνπερ πρότερον· ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῶν πεπονθότες, ἐκείνους τ' οὐκ εἰδότες ὑποῖσι τινες ἄνδρες ἔσονται γενόμενοι, δίκαιον δὲ νομίζοντες εἶναι, οὐ πρότερας ἔχθρας ὑπαρχούσης πρὸς Εὐρυσθέα, οὐδὲ κέρδους προκειμένου πλὴν δόξης ἀγαθῆς, τοσοῦτον κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν ἤρανοι· τοὺς μὲν ἀδικουμένους ἐλευθύντες, τοὺς δ' ὑβρίζοντας μισοῦντες· καὶ τοὺς μὲν κωλύειν ἐπιχειροῦντες, τοῖς δ' ἐπικουρεῖν ἀξιοῦντες· ἠγούμενοι ἐλευθερίας μὲν εἶναι σημεῖον, μηδὲν ποιεῖν ἄκοντας· δικαιοσύνης δὲ, τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν· εὐψυχίας δ' ὑπὲρ τούτων ἀμφοτέρων, εἰ δέοι, μαχομένους ἀποθνήσκειν. Τοσοῦτον δ' ἐφρόνουσαν ἀμφοτέρω, ὥςθ' οἱ μὲν μετ' Εὐρυσθέως οὐδὲν παρ' ἐκόντων ἐζήτουν εὐρίσκεισθαι, Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἠξίουσαν Εὐρυσθέα αὐτὸν ἰκετεύοντα τοὺς ἰκέτας αὐτῶν ἐξελεῖν. Παραταξάμενοι δ' ἰδίᾳ δυνάμει τὴν ἐξ ἀπάσης Πελοποννήσου στρατιὰν ἐλθοῦσαν ἐνίκων μαχόμενοι· καὶ τῶν Ἡρακλέους

παιδῶν τὰ μὲν σώματα εἰς ἄδειαν κατέστησαν, ἀπαλλάξαντες δὲ τοῦ θεοῦ καὶ τὰς ψυχὰς ἠλευθέρωσαν· διὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς ἀρετὴν ἐκείνους τοῖς αὐτῶν κινδύνους ἐσφράνωσαν. Τοσοῦτον δ' εὐτυχέστεροι παῖδες ὄντες ἐγένοντο τοῦ πατρὸς· ὁ μὲν γὰρ, καίπερ ὢν ἀγαθῶν πολλῶν αἴτιος ἅπασιν ἀνθρώποις, ἐπίπονον καὶ φιλόνοιον καὶ φιλότιμον αὐτῷ καταστήσας τὸν βίον, τοὺς μὲν ἄλλους ἀδικούντας ἐκόλασεν, Εὐρυσθέα, δὲ καὶ ἐχθρὸν ὄντα, καὶ εἰς αὐτὸν ἐξαμαρτάνοντα, οὐχ οἷός τε ἦν τιμωρήσασθαι· οἱ δὲ παῖδες αὐτοῦ διὰ τήνδε τὴν πόλιν τῇ αὐτῇ εἶδον ἡμέρᾳ τὴν θ' ἐκυτῶν σωτηρίαν, καὶ τὴν τῶν ἐχθρῶν τιμωρίαν.

6. Πολλὰ μὲν οὖν ὑπῆρχε τοῖς ἡμετέροις προγόνοις μιᾷ γνώμῃ χρωμένοις περὶ τοῦ δικαίου διαμάχεσθαι· ἦτε γὰρ ἀρχὴ τοῦ βίου δικαία· οὐ γὰρ, ὡς περ οἱ πολλοὶ, πανταχῶθεν συνειλεγμένοι, καὶ ἐτέρους ἐκβαλόντες τὴν ἀλλοτρίαν ἔκκησαν, ἀλλ' αὐτόχθονες ὄντες, τὴν αὐτὴν ἐκέκτηντο μητέρα καὶ πατρίδα. Πρῶτοι δὲ καὶ μόνοι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐκβαλόντες τὰς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς δυναστείας, δημοκρατίαν κατεστήσαντο, ἡγούμενοι τὴν πάντων ἐλευθερίαν ὁμόνοιαν εἶναι μεγίστην· κοινὰς δ' ἀλλήλοις τὰς ἐκ τῶν κινδύνων ἐλπίδας ποιήσαντες, ἐλευθέραις ταῖς ψυχαῖς ἐπολιτεύοντο, νόμῳ τοὺς ἀγαθοὺς τιμῶντες καὶ τοὺς κακοὺς κολάζοντες· ἡγούμενοι θηρίων μὲν ἔργον εἶναι ὑπ' ἀλλήλων βία κρατεῖσθαι, ἀνθρώποις δὲ προσήκειν νόμῳ μὲν ὀρίσασθαι τὸ δίκαιον, λόγῳ δὲ πείσασθαι, ἔργῳ δὲ τούτοις ὑπηρετεῖν, ὑπὸ νόμου μὲν βασιλευσόμενους, ὑπὸ λόγου δὲ διδασκομένους.

7. Καὶ γὰρ τοὶ καὶ φύντες καλῶς, καὶ γνόντες ὅμοια, πολλὰ μὲν καλὰ καὶ θαυμαστά οἱ πρόγονοι τῶν ἐνθάδε κειμένων εἰργάσαντο, αἰμύνηστα δὲ καὶ μεγάλα καὶ πανταχοῦ οἱ ἐξ ἐκείνων γεγενοῦτες τρόπαια διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν

κατέλιπον. Μόνοι γὰρ ὑπὲρ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος πρὸς
πολλὰς μυριάδας τῶν βαρβάρων διεκινδύνευσαν. Ὁ γὰρ
τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, οὐκ ἀγαθῶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς,
ἀλλ' ἐλπίζων καὶ τὴν Εὐρώπην δουλώσεσθαι, ἔστειλε πεν-
τήκοντα μυριάδας στρατιῶν. Ἠγησάμενοι δὲ, εἰ τήνδε τὴν
πόλιν, ἣ ἐκοῦσαν φίλην ποιήσαιντο, ἢ ἄκουσαν καταστρέ-
ψαιντο, ῥαδίως τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἄρξειν, ἀπέβησαν εἰς
Μαραθῶνα, νομίσαντες οὕτως ἂν ἐρημοτάτους εἶναι συμμά-
χων τοὺς Ἕλληνας, εἰ ἔτι στασιαζούσης τῆς Ἑλλάδος ᾧ τινι
χρῆ τρόπῳ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνεσθαι, τὸν κίνδυνον ποιήσαιν-
το. Ἐτι δ' αὐτοῖς ἐκ τῶν προτέρων ἔργων περὶ τῆς πάλειος
τοιαύτη δόξα παρειστήκει, ὡς, εἰ μὲν πρότερον ἐπ' ἄλλην
πόλιν ἴασιν, ἐκείνοις καὶ Ἀθηναίοις πολεμήσουσι· προθύμως
γὰρ τοῖς ἀδικουμένοις ἤξουσι βοηθήσοντες· εἰ δ' ἐνθάδε πρῶ-
τον ἀφίξονται, οὐδένας ἄλλους τῶν Ἑλλήνων τολμήσειν,
ἐτέρους σώζοντας, φανεράν ἔχθραν πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ αὐ-
τῶν καταθέσθαι. Οἱ μὲν τοίνυν τοιαῦτα διανοοῦντο· οἱ δ' ἡ-
μέτεροι πρόγονοι, οὐ λογισμῶ εἰδυότες τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ
κινδύνους, ἀλλὰ νομίζοντες τὸν εὐκλεῆ θάνατον ἀθάνατον
περὶ τῶν ἀγαθῶν καταλείπειν λόγον, οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ
πλήθος τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν ἀρετῇ μᾶλλον ἐπί-
στευσαν· καὶ αἰσχυρόμενοι, ὅτι ἦσαν οἱ βάρβαροι αὐτῶν ἐν
τῇ χώρᾳ, οὐκ ἀνέμειναν πυθέσθαι, οὐδὲ βοηθῆσαι τοὺς
συμμάχους, οὐδ' ᾠήθησαν δεῖν ἐτέροις τῆς σωτηρίας χάριν
εἰδέναι, ἀλλὰ σφίσι αὐτοῖς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Ταῦ-
τα μᾶ ἰσχυρῶς πάντες γνόντες, ἀπῆντων ὀλίγοι πρὸς πολ-
λοὺς. Ἐνόμιζον γὰρ ἀποθανεῖν μὲν αὐτοῖς μετὰ πάντων
προσῆκειν, ἀγαθοὺς δ' εἶναι μετ' ὀλίγων· καὶ τὰς μὲν ψυχὰς
ἄλλοτρίαις διὰ τὸν θάνατον κεκτηθεῖν, τὴν δ' ἐκ τῶν κινδύ-
νων μνήμην ἰδίαν καταλείψειν. Ἠξίσαν δ' οὐς μὴ μόνοι νι-

κῶεν, οὐδ' ἂν μετὰ συμμάχων δύνασθαι καὶ ἡττηθέντες μὲν, ὀλίγω τῶν ἄλλων προαπολειῖσθαι, νικήσαντες δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐλευθερώσειν. Ἄνδρες δ' ἀγαθοὶ γενόμενοι, καὶ τῶν μὲν σωμάτων ἀφειδήσαντες, ὑπὲρ δὲ τῆς ἀρετῆς οὐ φιλοφυγήσαντες, καὶ μᾶλλον τοὺς παρ' αὐτοῖς νόμους αἰσχυρόμενοι, ἢ τὸν πρὸς τοὺς πολεμίους κίνδυνον φοβούμενοι, ἔστησαν μὲν τρόπαια ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν βαρβάρων, ἐκ τῆς αὐτῶν ὑπὲρ χρημάτων εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἐμβαλόντων [παρὰ τοὺς ὄρκους]. Οὕτω δὲ διὰ ταχέων τὸν κίνδυνον ἐποιήσαντο, ὥστε οἱ αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγειλαν τὴν τε ἐνθάδε ἀφίξιν τῶν βαρβάρων, καὶ τὴν τῶν προγόνων νίκην. Καὶ γάρτοι οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἔδειξεν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος κινδύνου, ἀλλ' ἀκούσαντες ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας ἤσθησαν. ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν, παλαιῶν τῶν ἔργων γεγενημένων, ὡς περ κεινῶν ὄντων, ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦσθαι.

8. Μετὰ δὲ ταῦτα Εἰρξῆς, ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς, καταφρονήσας μὲν τῆς Ἑλλάδος, ἐψευσμένος δὲ τῆς ἐλπίδος, ἀτιμαζόμενος δὲ τῷ γεγενημένῳ, ἀχθόμενος δὲ τῇ συμφορᾷ, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς αἰτίαις, ἀπαθῆς δ' ὢν κακῶν καὶ ἄπειρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν, δεκάτῳ ἔτει παρασκευασάμενος, χιλίας μὲν καὶ διακοσίαις ναυσὶν ἀφίκετο· τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς οὕτως ἄπειρον τὸ πλῆθος ἤγεν, ὥστε καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετ' αὐτοῦ ἀκολουθήσαντα πολὺ ἂν ἔργον εἴη καταλέξει. Τὸ δὲ μέγιστον σημεῖον τοῦ πλῆθους· ἐξὼν γὰρ αὐτῷ χιλίας ναυσὶ διαβιβάσαι κατὰ τὸ στενωτάτον τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν πεζὴν στρατιὰν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, οὐκ ἠθέλησεν, ἠγούμενος τὴν διατριβὴν αὐτῷ πολλὴν ἔσεσθαι· ἀλλ' ὑπεριδὼν καὶ τὰ φύσει πεφυκότα, καὶ τὰ θεῖα πράγματα, καὶ τὰς ἀνθρωπείας διανοίας, οὐδὲν μὲν διὰ τῆς θα-

λάσσης ἐποιήσατο, πλοῦν δὲ διὰ τῆς γῆς ἠνάγκασε γενέσθαι, ζεύξας μὲν τὸν Ἑλλήσποντον, διορύξας δὲ τὸν Ἄθω ὑφισταμένου οὐδενός, ἀλλὰ τῶν μὲν, ἀκόντων ὑπακούοντων, τῶν δὲ, ἐκόντων προδιδόντων. Οἱ μὲν γὰρ οὐχ ἱκανοὶ ἦσαν ἀμύνασθαι, οἱ δ' ὑπὸ χρημάτων διεφθαρμένοι· ἀμφοτέρω δ' ἦν αὐτοὺς τὰ πείθοντα, κέρδος καὶ δέος. Ἀθηναῖοι δὲ, αὐτῷ διακαμμένης τῆς Ἑλλάδος, αὐτοὶ μὲν εἰς τὰς ναῦς εἰσβάντες, ἐπ' Ἄρτεμισιον ἐβασήθησαν· Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ τῶν συμμάχων ἔνιοι εἰς Θερμοπύλας ἀπάντησαν, ἡγούμενοι διὰ τὴν στενότητα τῶν χωρίων τὴν πάροδον οἴοι τε ἔσεσθαι διαφυλάξαι. Γενομένου δὲ τοῦ κινδύνου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, Ἀθηναῖοι μὲν ἐνίκων τῇ ναυμαχίᾳ· Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐδὲν ταῖς ψυχαῖς ἐνδεεῖς γενομένοι, ἀλλὰ τοῦ πλήθους ψευθέντες, καὶ οὐς φυλάξειν ὄντο, καὶ πρὸς οὐς κινδυνεύσειν ἔμελλον, διεφθάρησαν, οὐχ ἠττηθέντες τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἀποθανόντες οὐπὲρ ἐτάχθησαν μάχεσθαι. Τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν δυστυχησάντων, τῶν δὲ τῆς παρόδου κρατησάντων, οἱ μὲν ἐπιπορεύοντο ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι πυθόμενοι μὲν τὴν γεγενημένην Λακεδαιμονίους συμφορὰν, ἀποροῦντες δὲ τοῖς περιεστηκόσι πράγμασιν, εἰδότες δ' ὅτι, εἰ μὲν κατὰ γῆν τοῖς βαρβάροις ἀπαντήσονται, ἐπιπλεύσαντες χιλιάς ναυσὶν ἐρήμην τὴν πόλιν λήψονται, εἰ δ' εἰς τὰς τριήρεις ἐμβήσονται, ὑπὸ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀλώσονται, ἀμφοτέρω δὲ οὐ δυνήσονται, ἀμύνασθαι τε καὶ φυλακὴν ἱκανὴν καταλιπεῖν· δυεῖν δὲ προκειμένοι, πότερον χρὴ τὴν πατρίδα ἐκλιπεῖν, ἢ μετὰ τῶν βαρβάρων γενομένους καταδουλώσασθαι τοὺς Ἕλληνας, ἡγησάμενοι κρεῖττον εἶναι μετ' ἀρετῆς καὶ πενίας καὶ φυγῆς ἐλευθερίαν, ἢ μετ' ὀνειδούς καὶ πλούτου δουλείαν τῆς πατρίδος, ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὴν πόλιν, ἔν' ἐν μέρει

πρὸς ἑκατέραν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις κινδυνεύουσιν. Ὑπεκθέμενοι δὲ παιῖδας καὶ γυναῖκας καὶ μητέρας εἰς Σαλαμῖνα, συνήθροίζον καὶ τὸ τῶν ἄλλων συμμάχων ναυτικόν. Οὐ πολλὰς δ' ὕστερον ἡμέραις ἦλθε καὶ ἡ περὶ στρατιὰ, καὶ τὸ ναυτικόν τὸ τῶν βαρβάρων. Ὅτις οὐκ ἂν ἰδὼν ἐροῦσθῃ; Οἷος μέγας καὶ δεινὸς τῇ δε τῇ πόλει κίνδυνος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἠγωνίσθη; Ποῖαν δὲ γνώμην εἶχον ἢ οἱ θεώμενοι τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκείναις (οὔσης καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀπίστου, καὶ τοῦ κινδύνου προσιόντος) ἢ οἱ μέλλοντες ναυμαχήσειν [ὑπὲρ τῆς φιλοπόνητος] ὑπὲρ τῶν ἄλλων τῶν ἐν Σαλαμῖνι; Οἷς τοσοῦτον πανταχόθεν περιεστῆκει πλῆθος πολεμίων, ὥστε ἐλάχιστον μὲν αὐτοῖς εἶναι τῶν παρόντων κακῶν τὸν θάνατον τὸν αὐτῶν προσιδέναι, μεγίστην δὲ συμφορὰν ὑπὸ τῶν βαρβάρων εὐτυχησάντων τοὺς ὑπεκτεθέντας ἠλπίζον πείσεσθαι. Ἦπου διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἀπορίαν πολλάκις μὲν ἐδεξιώσαντο ἀλλήλους, εἰκότως δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὠλοφύραντο, εἰδότες μὲν τὰς σφετέρας ναῦς ὀλίγας οὔσας, ὀρώντες δὲ πολλὰς τὰς τῶν πολεμίων, ἐπιστάμενοι δὲ τὴν μὲν πόλιν ἠρημωμένην, τὴν δὲ χώραν πορθουμένην καὶ μεστὴν τῶν βαρβάρων, [ἱερῶν δὲ καιομένων, ἀπάντων δ' ἐγγύς ὄντων τῶν δεινῶν,] ἀκούοντες δὲ ἐν ταῦτῳ συμμεμιγμένου Ἑλληνικοῦ καὶ βαρβαρικοῦ παιᾶνος, παρακελευσμοῦ δ' ἀμφοτέρων, καὶ κραυγῆς τῶν διαφθειρομένων, καὶ τῆς θαλάττης μεστῆς τῶν νεκρῶν, καὶ πολλῶν μὲν συμπιπτόντων καὶ φιλίων καὶ πολεμίων ναυαγίων, ἀντιπάλου δὲ πολὺν χρόνον οὔσης τῆς ναυμαχίας, δοκοῦντες τότε μὲν νενικηκέναι καὶ σεσῶσθαι, τότε δ' ἠττηθῆναι καὶ ἀπολωλέναι. Ἦπου διὰ τὸν παρόντα φόβον πολλὰ μὲν φήθησαν ἰδεῖν ὧν οὐκ εἶδον, πολλὰ δ' ἀκοῦσαι ὧν οὐκ ἤκουσαν. Ποῖαι δὲ οὐκ ἴκε-

τεῖαι θεῶν ἐγένοντο, ἢ θυσιῶν ἀναμνήσεις; ἐλεός τε παίδων, καὶ γυναικῶν πόθος, οἰκτός τε πατέρων καὶ μητέρων; λογισμός τε, εἰ δυστυχῆσειαν, τῶν μελλόντων ἔσσεσθαι κακῶν; Τίς οὐκ ἂν θεῶν ἠλέησεν αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ μεγέθους τοῦ κινδύνου; ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἂν ἐδάκρυσεν; ἢ τίς τῆς τόλμης αὐτῶν οὐκ ἂν ἠγάσθη; Ἢ πολὺ πλεῖστον ἐκεῖνοι κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπάντων ἀνθρώπων διήνεγκαν καὶ ἐν τοῖς βουλευμασι καὶ ἐν τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις, ἐκλιπόντες μὲν τὴν πόλιν, εἰς τὰς ναῦς δ' ἐμβάντες, τὰς δ' αὐτῶν ψυχὰς, ὀλίγας οὔσας, ἀντιτάζαντες τῷ πλήθει τῷ τῆς Ἀσίας! ἐπέδειξαν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις, νικήσαντες τῇ ναυμαχίᾳ, ὅτι κρεῖττον μετ' ὀλίγων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδυνεύειν, ἢ μετὰ πολλῶν βασιλευσμένων ὑπὲρ τῆς αὐτῶν δουλείας! Πλεῖστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας συνεβάλλοντο, στρατηγὸν μὲν Θεμιστοκλέα, ἰκανώτατον εἰπεῖν καὶ γνῶναι καὶ πράξαι, ναῦς δὲ πλείους τῶν ἄλλων ἀπάντων συμμάχων, ἄνδρας δ' ἐμπειροτάτους. Καὶ γὰρ τοὶ τίνες ἂν τοῦτοις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἦρισαν γνώμη, καὶ πλήθει, καὶ ἀρετῇ; Ὡς τε δικαίως μὲν ἀναμφισβήτητα ἀριστεῖα τῆς ναυμαχίας ἔλαβον παρὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰκότως δὲ τὴν εὐτυχίαν ὁμοιοῦσαν τοῖς κινδύνοις ἐκτῆσαντο, γησίαν δὲ καὶ αὐτόχθονα τοῖς ἐκ τῆς Ἀσίας βαρβάρους τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπέδειξαντο.

8. Ἐν μὲν οὖν τῇ ναυμαχίᾳ τοιοῦτους αὐτοὺς παρασχόντες, καὶ πολὺ πλεῖστον τῶν κινδύνων μετασχόντες, τῇ ἰδίᾳ ἀρετῇ κοινὴν τὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἄλλοις ἐκτῆσαντο ὕστερον δὲ Πελοποννησίων διατειχιζόντων τὸν Ἴσθμόν, καὶ ἀγαπόντων μὲν τῇ αὐτῶν σωτηρίᾳ, νομιζόντων δ' ἀπληγάχθαι τοῦ κατὰ θάλατταν κινδύνου, καὶ διανοουμένων τοὺς ἄλλους Ἑλληνας περιῦδεῖν ὑπὸ τοῖς βαρβάρους γενομένους,

θρησθεύοντες Ἀθηναῖοι συνεβούλευον αὐτοῖς, εἰ ταύτην τὴν γνώμην ἐξουσίαν, περὶ ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον τεῖχος περιβαλεῖν· εἰ γὰρ αὐτοὶ ὑπὸ Ἑλλήνων προδιδόμενοι μετὰ τῶν βαρβάρων ἔσονται, οὐτ' ἐκείνοις δεήσειν χιλιῶν νεῶν, οὔτε τούτους ὠφελήσειν τὸ ἐν Ἰσθμῷ τεῖχος· ἀκινδύνως γὰρ ἔσεσθαι τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν τοῦ βασιλείως. Διδασκόμενοι δὲ καὶ νομίζοντες αὐτοὶ μὲν ἀδικὰ τε ποιεῖν καὶ κακῶς βουλευέσθαι, Ἀθηναίους δὲ δίκαιά τε λέγειν καὶ τὰ βέλτιστα αὐτοῖς παραινεῖν, ἐβοήθησαν εἰς Πλαταιάς. Ἀποδράντων δὲ ὑπὸ νύκτα τῶν πλείστων συμμάχων ἐκ τῶν τάξεων διὰ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Τεγεᾶται τοὺς βαρβάρους ἐτρέψαντο, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Πλαταιεῖς πάντας τοὺς Ἕλληνας ἐνίκων μαχόμενοι τοὺς ἀπογόντας τῆς ἐλευθερίας καὶ ὑπομείναντας τὴν δουλείαν. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ καλλίστην τελευτὴν τοῖς προτέροις κινδύνους ἐπιθέντες, θέβαιον μὲν τὴν ἐλευθερίαν τῇ Εὐρώπῃ κατειργάσαντο, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς κινδύνους δόντες ἔλεγχον τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς, καὶ μόνοι καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ πεζομαχοῦντες καὶ ναυμαχοῦντες, καὶ πρὸς βαρβάρους καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὑπὸ πάντων ἠξιώθησαν, καὶ μεθ' ὧν ἐκινδύνευσαν καὶ πρὸς οὓς ἐπολέμουν, ἡγεμόνες γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος!

9. Ὑστέρω δὲ χρόνῳ Ἑλληνικοῦ πολέμου καταστάνας, διὰ ζῆλον τῶν γεγενημένων, καὶ φθόνον τῶν πεπραγμένων, μέγα μὲν ἅπαντες φρονούντες, μικρῶν δ' ἐγκλημάτων ἕκαστοι δεόμενοι, ναυμαχίας Ἀθηναίους πρὸς Αἰγινήτας καὶ τοὺς ἐκείνων συμμάχους γενομένης, ἐβδομήκοντα τριήρεις αὐτῶν ἐλάμβανον. Πολιορκούντων δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Αἴγυπτόν τε καὶ Αἴγιναν, καὶ τῆς ἡλικίας ἀπούσης ἐν τε παῖς ναυσὶ καὶ ἐν τῷ πεζῷ στρατεύματι, Κορίνθιοι καὶ οἱ

ἐκείνων σύμμαχοι, ἠγούμενοι ἢ εἰς ἔρημον τὴν χώραν ἐμβαλεῖν, ἢ ἐξ Αἰγίνης ἄξειν τὸ στρατόπεδον, ἐξελθόντες πανδημεὶ Γεράνειαν κατέλαβον. Ἀθηναῖοι δὲ, τῶν μὲν ἀπόντων, τῶν δ' ἐγγυὲς ὄντων, οὐδένα ἐτόλμησαν μεταπέμψασθαι ταῖς δ' αὐτῶν ψυχαῖς πιστεύσαντες, καὶ τῶν ἐπιόντων καταφρονήσαντες, οἱ γεραίτεροι καὶ οἱ τῆς ἡλικίας ἐντός γεγονότες, ἠξίουσιν αὐτοὶ μόνου τὸν κίνδυνον ποιήσασθαι, οἱ μὲν ἐμπειρίᾳ τὴν ἀρετὴν, οἱ δὲ φύσει κεκτημένοι, καὶ οἱ μὲν αὐτοὶ πολλαχοῦ ἀγαθοὶ γεγεννημένοι, οἱ δὲ ἐκείνους μιμούμενοι, τῶν μὲν πρεσβυτέρων ἄρχειν ἐπισταμένων, τῶν δὲ νεωτέρων τὸ ἐπιπαττόμενον ποιεῖν δυναμένων. Μυρωνίδου οὖν στρατηγούοντος, ἀπαντήσαντες αὐτοὶ εἰς τὴν Μεγαρικὴν, ἐνίκων μαχόμενοι ἅπασαν τὴν δύναμιν τὴν ἐκείνων τοῖς ἤδη ἀπειρηκόσι καὶ τοῖς οὐπω δυναμένοις [τοὺς εἰς τὴν σφετέρην ἐμβαλεῖν ἀξιώσαντας εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπαντήσαντας]· τρώπαιον δὲ στήσαντες καλλίστου μὲν αὐτοῖς ἔργου, αἰσχίστου δὲ τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν οὐκέτι τοῖς σώμασιν, οἱ δὲ οὐπω δυνάμενοι, ταῖς δὲ ψυχαῖς ἀμφοτέροι κρείττους γινόμενοι, μετὰ καλλίστης δόξης εἰς τὴν αὐτῶν ἀπελθόντες, οἱ μὲν πάλιν ἐπαιθεύοντο, οἱ δὲ περὶ τῶν λοιπῶν ἐβουλεύοντο.

10. Καθ' ἕκαστον μὲν οὖν οὐ βράδιον τὰ ὑπὸ πολλῶν κινδυνευθέντα ὑφ' ἑνὸς βῆθῆναι, οὐ δὲ τὰ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ πραχθέντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δηλωθῆναι. Τίς γὰρ ἂν ἡ χρόνος, ἢ λόγος, ἢ βῆτωρ ἱκανὸς γένοιτο μὲνῆσαι τὴν τῶν ἐνθάδε κειμένων ἀνδρῶν ἀρετὴν; Μετὰ πλείστον γὰρ πόνων καὶ φανερωτάτων ἀγῶνων καὶ καλλίστων κινδύνων ἐλευθέραν μὲν ἐποίησαν τὴν Ἑλλάδα, μεγίστην δ' ἀπέδειξαν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ἐβδομηκοντα μὲν ἔτη τῆς θαλάττης ἄρξαντες, ἀστασιάζουσιν δὲ παρασχόντες τοὺς ζυμμάχους, οὐ

τοῖς ἀλίγοις τοὺς πολλοὺς δουλεύειν ἀξιώσαντες, ἀλλὰ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαντας ἀναγκάσαντες, οὐδὲ τοὺς ζυμμάχους ἀσθενεῖς ποιῶντες, ἀλλὰ κἀκείνους ἰσχυροὺς καθιστάντες, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν τοσαύτην ἐπιδείξαντες, ὥσθ' ὁ μέγας βασιλεὺς οὐκ ἔτι τῶν ἀλλοτρίων ἐπεθύμει, ἀλλ' ἐδίδου τῶν ἑαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἐφοβείτο· καὶ οὔτε τριήρεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπλευσαν, οὔτε τύραννος ἐν τοῖς Ἕλλησιν κατέστη, οὔτε Ἕλλησις πόλις ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἠνδραποδίσθη. Τοσαύτην σωφροσύνην καὶ δέος ἢ τούτων ἀρετῇ πᾶσιν ἀνθρώποις παρεῖχεν! [Ὅν ἕνεκα δεῖ μόνους καὶ προστάτας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡγεμόνας τῶν πόλεων γίνεσθαι.] Ἐπέδειξαν δὲ καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν· ἀπολομένων γὰρ τῶν νεῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ εἴτε ἡγεμόνος κακία, εἴτε θεῶν διανοία, καὶ ζυμφορᾶς ἐκείνης μεγίστης γενομένης καὶ ἡμῖν τοῖς δυστυχῆσσι καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ἐδήλωσαν οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον, ὅτι ἢ τῆς πόλεως δύναμις τῆς Ἑλλάδος ἦν σωτηρία· ἐτέρων γὰρ ἡγεμόνων γενομένων, ἐνίκησαν μὲν ναυμαχοῦντες τοὺς Ἕλληνας οἱ πρότερον εἰς τὴν Ἰάλαττον οὐκ ἐμβαίνοντες, ἐπλευσαν δ' εἰς τὴν Εὐρώπην, δουλεύουσι δὲ πόλεις τῶν Ἑλλήνων, τύραννοι δ' ἐγκαθεστᾶσιν, οἱ μὲν μετὰ τὴν ἡμέτεραν ζυμφορὰν, οἱ δὲ μετὰ τὴν νίκην τῶν βαρβάρων. ὣστ' ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷδε τῷ τάφῳ τότε κείρασθαι τῇ Ἑλλάδι, καὶ πενήθῃσαι τοὺς ἐνθάδε κειμένους, ὡς ζυγκαταθαπτομένης τῆς αὐτῶν ἐλευθερίας τῇ τούτων ἀρετῇ. Ὡς δυστυχῆς μὲν ἡ Ἑλλὰς τοιούτων ἀνδρῶν ὀρφανὴ γενομένη, εὐτυχῆς δ' ὁ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς ἐτέρων ἡγεμόνων λαβόμενος! τῇ μὲν γὰρ, τούτων στερηθείσῃ, δουλεία περιέστηκε, τῷ δ' ἄλλων ἀρξάντων, ζῆλος ἐγγίγνεται τῆς τῶν προγόνων διανοίας.

II. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐξήχθη ὑπὲρ πάσης ὀλοφύρασθαι

τῆς Ἑλλάδος· ἐκείνων δὲ τῶν ἀνδρῶν ἄξιον καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ μεμνήσθαι, οἳ, φεύγοντες τὴν δουλείαν, καὶ περὶ τοῦ δικαίου μαχόμενοι, καὶ ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας στασιάσαντες, πάντας πολεμίους κεκτημένοι, εἰς τὸν Πειραιᾶ κατήλθον, οὐχ ὑπὸ νόμου ἀναγκασθέντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως πεισθέντες, καινοῖς κινδύνοις τὴν παλαιὰν τῶν προγόνων ἀρετὴν μιμησάμενοι, ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς κοινὴν τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἄλλοις κτησάμενοι, θάνατον μετ' ἐλευθερίας αἰρούμενοι, ἢ βίον μετὰ δουλείας, οὐχ ἥττον ταῖς ξυμφοραῖς αἰσχυρόμενοι, ἢ τοῖς ἐχθροῖς ὀργιζόμενοι, μᾶλλον βουληθέντες ἐν τῇ αὐτῶν ἀποθνήσκειν, ἢ ζῆν τὴν ἀλλοτρίαν οἰκοῦντες, ξυμμάχους μὲν ὄρκους καὶ ξυνηθίας ἔχοντες, πολεμίους δὲ τοὺς πρότερον ὑπάρχοντας καὶ τοὺς πολίτας τοὺς ἑαυτῶν ἀλλ' ὅμως οὐ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντιῶν φοβηθέντες, ἀλλ' ἐν τοῖς σώμασι τοῖς ἑαυτῶν κινδυνεύσαντες, τρόπαιον μὲν τῶν πολεμίων ἔστησαν, μάρτυρας δὲ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἐγγὺς ὄντας τοῦδε τοῦ μνήματος τοὺς Λακεδαιμονίων τάφους παρέχονται. Καὶ γὰρ τοὶ μεγάλην μὲν ἀντὶ μικρᾶς ἀπέδειξαν τὴν πόλιν, ὁμοιοῦσαν δὲ ἀντὶ στασιαζούσης ἀπέφηναν, τείχη δὲ ἀντὶ τῶν καθηρημένων ἀνέστησαν. Οἳ δὲ κατελθόντες αὐτῶν, ἀδελφὰ τὰ βουλευόμενα τοῖς ἔργοις τῶν ἐνθάδε κειμένων ἐπιδεικνύντες, οὐκ ἐπὶ τιμωρίαν τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίαν τῆς πόλεως ἐτράποντο· καὶ οὔτε ἐλαττωσθαι δυνάμενοι, οὔτ' αὐτοὶ πλέον ἔχειν δεόμενοι, τῆς μὲν αὐτῶν ἐλευθερίας καὶ τοῖς βουλομένοις δουλεύειν μετέδωκαν, τῆς δ' ἐκείνων δουλείας αὐτοὶ μετέχειν οὐκ ἤξιωσαν. Ἔργοις δὲ μεγίστοις καὶ καλλίστοις ἀπελογήσαντο, ὅτι οὐ κακίᾳ τῇ αὐτῶν, οὐδ' ἀρετῇ τῶν πολεμίων, πρότερον ἐδυστύχησεν ἡ πόλις· εἰ γὰρ, στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, βίᾳ τῶν παρόντων Πελοποννησίων καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν,

εἰς τὴν αὐτῶν οἰοί τε ἐγένοντο καταλθεῖν, δῆλον ὅτι ραδίως ἂν ὁμοσούντες πολεμεῖν αὐτοῖς ἐδύνατο.

12. Ἐκείνοι μὲν οὖν διὰ τοὺς ἐν Πειραιεῖ κινδύνους ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ζηλοῦνται· ἄξιον δὲ καὶ τοὺς ξένους τοὺς ἐνθάδε κειμένους ἐπαινεῖσαι, οἳ, τῷ πλήθει βοηθήσαντες, καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας μαχόμενοι, πατρίδα τὴν ἀρετὴν ἠγησάμενοι, τοιαύτην τοῦ βίου τελευτὴν ἐποίησαντο· ἀνθ' ὧν ἡ πόλις αὐτοὺς καὶ ἐπένησε καὶ ἔθαψε δημοσίᾳ, καὶ ἔδωκεν ἔχειν αὐτοῖς τὸν ἅπαντα χρόνον τὰς αὐτὰς τιμὰς τοῖς ἀστοῖς. Οἱ δὲ νῦν θαπτόμενοι, βοηθήσαντες Κορινθίοις ὑπὸ παλαιῶν φίλων ἀδικουμένοις, καινοὶ ζυμμάχοι γενόμενοι, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην Λακεδαιμονίοις ἔχοντες (οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῖς ἐφθόουν, οἱ δὲ ἀδικουμένους αὐτοὺς ἤλεον) οὔτε τῆς προτέρας ἔχθρας μεμνημένοι, ἀλλὰ τὴν παροῦσαν φιλίαν ἑπερὶ πολλοῦ ποιούμενοι, πᾶσιν ἀνθρώποις φανερὰν τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπεδείξαντο· ἐτόλμησαν γὰρ, μεγάλην ποιούντες τὴν Ἑλλάδα, οὐ μόνον περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας κινδυνεύειν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πολέμιων ἐλευθερίας ἀποθνήσκειν· τοῖς γὰρ Λακεδαιμονίων ζυμμάχοις περὶ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας ἐμάχοντο· νικήσαντες μὲν γὰρ ἐκείνους τῶν αὐτῶν ἠξίουσαν· δυστυχήσαντες δὲ βέβαιον τὴν δουλείαν τοῖς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ κατέλιπον.

13. Ἐκείνοις μὲν οὖν οὕτω διακειμένοις ὁ βίος οἰκτρὸς καὶ ὁ θάνατος εὐκτός· οὗτοι δὲ καὶ ζῶντες καὶ ἀποθανόντες ζηλωτοί, παιδευθέντες μὲν ἐν τοῖς τῶν προγόνων ἀγαθοῖς, ἄνδρες δὲ γενόμενοι τὴν τε ἐκείνων δόξαν διασώσαντες καὶ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν ἐπιδείξαντες. Πολύων μὲν γὰρ καὶ καλῶν αἵτιοι γεγένηται τῇ ἑαυτῶν πατρίδι, ἐπηνώρθωσαν δὲ τὰ ἐφ' ἑτέρων δυστυχηθέντα, παρῶν δ' ἀπὸ τῆς αὐτῶν τὸν πόλεμον κατέστησαν. Ἐτελευτή-

σαν δὲ τὸν βίον, ὡςπερ χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἀποθνήσκαι, τῇ μὲν πατρίδι τὰ τροφεῖα ἀποδόντες, τοῖς δὲ θρέψασι λύπας καταλιπόντες. Ὡς τ' ἄξιον τοῖς ζῶσι τούτους ποθεῖν, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ὀλοφύρεσθαι, καὶ τοὺς προσήκοντας αὐτῶν ἐλεεῖν τοῦ ἐπιλοῖπου βίου· τίς γὰρ αὐτοῖς ἐτι ἡδονὴ καταλείπεται, τοιούτων ἀνδρῶν θαπτομένων, οἳ πάντα περὶ ἐλάττονος τῆς ἀρετῆς ἠγούμενοι, αὐτοὺς μὲν ἀπεστέρησαν βίου, γήρας δὲ τὰς γυναῖκας ἐποίησαν, ὄρφανούς δὲ τοὺς αὐτῶν παῖδας ἀπέλιπον, ἐρήμους δ' ἀδελφοὺς καὶ πατέρας καὶ μητέρας κατέστησαν; Πολλῶν δὲ καὶ δεινῶν ὑπαρχόντων, τοὺς μὲν παῖδας αὐτῶν ζηλῶ, ὅτι νεώτεροί εἰσιν ἢ ὡς τε εἰδέναι οἷων πατέρων ἐστέρηνται ἐξ ὧν δ' οὗτοι γεγονάσιν οἰκτεῖρω, ὅτι προσβύτεροι ἢ ὡς τε ἐπιλαθέσθαι τῆς δυστυχίας τῆς ἑαυτῶν. Τί γὰρ ἂν τούτων ἀνιαιρότερον γένοιτο, ἢ τεκεῖν μὲν καὶ θρέψαι καὶ θάψαι τοὺς αὐτῶν, ἐν δὲ τῷ γήρα ἀδυνατούς μὲν εἶναι τῷ σώματι, πασῶν δ' ἀπεστερημένους τῶν ἐλπίδων, ἀφίλους καὶ ἀπόρους γεγονέναι; ὑπὸ δὲ τῶν αὐτῶν πρότερον ζηλοῦσθαι καὶ νῦν ἐλεεῖσθαι; ποθεινότερον δ' αὐτοῖς εἶναι τὸν θάνατον τοῦ βίου; ὅσῳ γὰρ ἄνδρες ἀμείνους ἦσαν, τοσοῦτω τοῖς καταλειπομένοις τὸ πένθος μείζον. Πῶς δ' αὐτοὺς χρὴ ληξαι τῆς λύπης; Πότερον ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς; ἀλλὰ τότε αὐτῶν εἰκὸς καὶ τοὺς ἄλλους μεμνησθαι. Ἄλλ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις ταῖς κοιναῖς; ἀλλ' ἱκανὸν λυπῆσαι, τῶν μὲν σφετέρων τέκνων τετελευτηκότων, τῶν δὲ ζώντων ἀπολαυόντων τῆς τούτων ἀρετῆς. Ἄλλ' ἐν τοῖς ἰδίῳς κινδύνοις; ὅταν ὀρώσι τοὺς μὲν πρότερον ὄντας φίλους φεύγοντας τὴν αὐτῶν ἀπορίαν, τοὺς δ' ἐχθροὺς μέγα φρονούντας ἐπὶ ταῖς δυστυχίαις ταῖς τούτων; Μόνην δ' ἂν μοι δοκοῦμεν ταύτην τοῖς ἐνθάδε κειμένοις ἀποδοῦναι χάριν, εἰ τοὺς μὲν τοκέας αὐτῶν ὁμοίως, ὡςπερ ἐκεῖνοι, περὶ πολλοῦ

ποιούμεθα· τοὺς δὲ παῖδας οὕτως ἀσπαζοίμεθα ὥσπερ αὐτοὶ πατέρες ἄντες· ταῖς δὲ γυναῖξιν εἰ τοιούτους βοηθοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχομεν, οἷοί περ ἐκεῖνοι ζῶντες ἦταν. Τίνας γὰρ ἂν εἰκότως μᾶλλον τιμῶμεν τῶν ἐνθάδε κειμένων; τίνας δ' ἂν τῶν ζώντων δικαιότερον περὶ πολλοῦ ποιούμεθα, ἢ τοὺς τούτοις προσήκοντας; οἱ τῆς μὲν τούτων ἀρετῆς τὸ ἴσον τοῖς ἄλλοις ἀπέλαυσαν, ἀπαθανόντων δὲ μόνοι γνησίως τῆς δυστυχίας μετέχουσιν.

14. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅ τι δεῖ τοιαῦτα ἀλοφύρεσθαι· οὐ γὰρ ἐλανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἅπαντες ὄντες θνητοί. Ὡς τε τί δεῖ, ἃ πάλαι προσεδοκῶμεν πείσεσθαι, ὑπὲρ τούτων νῦν ἄχθεσθαι; ἢ λίαν οὕτω βαρέως φέρειν ἐπὶ ταῖς τῆς φύσεως ξυμφοραῖς, ἐπισταμένους ὅτι ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς χειρίστοις καὶ τοῖς βελτίστοις; οὔτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ, οὔτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει, ἀλλ' ἴσον ἑαυτὸν παρέχει πᾶσιν. Εἰ μὲν γὰρ οἷόν τε ἦν τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνους διαφυγοῦσιν ἀθανάτους εἶναι τὸν λοιπὸν χρόνον, ἄξιον ἦν τοῖς ζῶσι τὸν ἅπαντα χρόνον πενθεῖν τοὺς τεθνεῶτας· νῦν δὲ ἢ τε φύσις καὶ νόσων ἤττων καὶ γήρως, ὅ,τε δαίμων ὁ τὴν ἡμετέραν μοῖραν εἰληγῶς ἀπαραίτητος. Ὡς τε προσήκει τούτους εὐδαιμονεστάτους ἡγεῖσθαι, οἵτινες ὑπὲρ μεγίστων καὶ καλλίστων κινδυνεύσαντες, οὕτως τὸν βίον ἐτελευτήσαν, οὐκ ἐπιτρέψαντες περὶ αὐτῶν τῇ τύχῃ, οὐδὲ ἀναμείναντες τὸν αὐτόματον θάνατον, ἀλλ' ἐκλεξάμενοι τὸν κάλλιστον. Καὶ γὰρ τοὶ ἀγήρατοι μὲν αὐτῶν αἰ μνήμαι, ζηλωταὶ δὲ [αὐτῶν] ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων αἰ τιμαί· οἱ πενθοῦνται μῆτε διὰ τὴν φύσιν ὡς θνητοί, ὑμνοῦνται δὲ ὡς ἀθάνατοι διὰ τῆς ἀρετῆς. Καὶ γὰρ τοὶ θάπτονται δημοσίᾳ, καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης καὶ σοφίας καὶ πλοῦτου, ὡς ἀξίους ὄντας ταῖς ἐν τῷ πολέμῳ τεταφευτηκότας ταῖς αὐταῖς τι-

μαῖς καὶ τοὺς ἀθανάτους τιμᾶσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὐτοὺς καὶ μακαρίζω τοῦ θανάτου, καὶ ζηλῶ, καὶ μόνους τούτοις ἀνθρώπων οἶμαι κρεῖττον εἶναι γενέσθαι, οἵτινες, ἐπειδὴ θνητῶν σωμάτων ἔτυχον, ἀθάνατον μνήμην διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν κατέλιπον· ὅμως δ' ἀνάγκη τοῖς ἀρχαίοις ἔθεσι χρῆσθαι, καὶ θεραπεύοντας τὸν πάτριον νόμον ὀλοφύρεσθαι τοὺς θάπτομένους.

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ.

1. Οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότεων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν· ἐμοὶ δ' ἂν ἀρκοῦν ἐδόκει εἶναι, ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργῳ γενομένων, ἔργῳ καὶ δηλοῦσθαι τὰς τιμὰς, (οἷα καὶ νῦν περὶ τὸν τάφον τόνδε δημοσίᾳ παρασκευασθέντα ὁρᾶτε,) καὶ μὴ ἐν ἐνὶ ἀνδρὶ πολλῶν ἀρετὰς κινδυνεύεσθαι, εὖ τε καὶ χειρὸν εἰπόντι, πισευθῆναι. Χαλεπὸν γὰρ τὸ μετρίως εἰπεῖν, ἐν ᾧ μάλιστα καὶ ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας βεβαιοῦται· ὅ,τε γὰρ ζυνοιδῶς καὶ εἵνους ἀκρατῆς τάχ' ἂν τι ἐνδεεστέρας, πρὸς ἃ βούλεται τε καὶ ἐπίσταται, νομίσειε δηλοῦσθαι· ὅ,τε ἄπειρος ἔστιν ἃ καὶ πλεονάζεσθαι διὰ φθόνον, εἴ τι ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀκούσι· μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οὔηται ἰκανὸς εἶναι δρᾶσαι τι, ὃν ἤκουσε· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη, καὶ ἀπιστοῦσιν. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς πάλαι οὕτως ἐδοκιμάσθη ταῦτα καλῶς ἔχειν, γρηὶ καὶ ἐμὲ, ἐπόμμενον τῷ νόμῳ, πειρᾶσθαι ὑμῶν τῆς ἐκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλείστον.

2. Ἀρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρῶτον· δίκαιον γὰρ

αὐτοῖς καὶ πρόπον δὲ ἅμα ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς μνήμης δίδουσαι. Τὴν γὰρ χώραν αἰεὶ οἱ αὐτοὶ οἰκοῦντες, διαδοχῇ τῶν ἐπιγυνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν δι' ἀρετὴν παρέδουσαν. Καὶ ἐκεῖνοί τε ἀξιοὶ ἐπαίνου, καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες ἡμῶν κτησάμενοι γὰρ, πρὸς οἷς ἐδέξαντο, ὅσῃν ἔχομεν ἀρχὴν, οὐκ ἀπόνως, ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον· τὰ δὲ πλέω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἶδε, οἱ νῦν ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ, ἐπηυξήσαμεν, καὶ τὴν πόλιν τοῖς πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. Ὡν ἐγὼ τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα ἐκτῆθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν βάρβαρον ἢ ἑλληνα πόλεμον ἐπιόντα προθύμως ἡμυνάμεθα, μακρογορεῖν ἐν εἰδούσιν οὐ βουλόμενος, ἕασω· ἀπὸ δὲ οἷας ἐπιτηδεύσεως ἤλθομεν ἐπ' αὐτὰ, καὶ μεθ' οἷας πολιτείας, καὶ τρόπων ἐξ οἷων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας πρῶτον, εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε ἔπαινον, νομίζων ἐπὶ τε τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἀπρεπῆ λεγθῆναι αὐτὰ, καὶ τὸν πάντα ὄμιλον καὶ ἀστέων καὶ ξένων ζύμφορον εἶναι αὐτῶν ἐπακοῦσαι.

3. Χρῶμεθα γὰρ πολιτείᾳ οὐ ζηλούσῃ τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες τισίν, ἢ μιμούμενοι ἑτέροις. Καὶ ὄνομα μὲν, διὰ τὸ μὴ ἐς ολίγους ἀλλ' ἐς πλείονας οἰκεῖν, δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δὲ, κατὰ μὲν τοὺς νόμους, πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἐν τῷ εὐδοκίμῳ, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεῖον ἐς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς προτιμᾶται· οὐδ' αὖ κατὰ πένιαν, ἔχων δέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιωματός ἀφανείᾳ κεκόλυται. Ἐλευθέρως δὲ τὰ τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν, καὶ ἐς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι' ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηράς δὲ τῇ ὄψει ἀγῆν·

δόντας προστιθέμενοι. Ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια προσομιλοῦντες, τὰ δημόσια διὰ δέος μάλιστα οὐ παρανομοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκροάσει, καὶ τῶν νόμων, καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀδικουμένων κεῖνται, καὶ ὅσοι, ἄγραφοι ὄντες, αἰσχύνην ὁμολογουμένην φέρουσι.

4. Καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι μὲν γε καὶ θυσίαις διετησίους νομίζοντες, ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν καθ' ἡμέραν ἡ τέρφις τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει. Ἐπεξέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα καὶ ξυμβαίνει ἡμῖν, μηδὲν οἰκειότερα τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ γιγνόμενα καρποῦσθαι, ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

5. Διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς τῶν πολεμικῶν μελέταις τῶν ἐναντιῶν τοῖςδε. Τὴν τε γὰρ πόλιν κοινὴν παρέχομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὅτε ξηνηλασίαις ἀπείργομέν τινα ἢ μαθημάτος, ἢ θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἂν τις τῶν πολεμίων ἰδὼν ὠφελῆθείη, πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ πλεόν καὶ ἀπάταις, ἢ τῇ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα εὐψύχω· καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει, εὐθύς νέοι ὄντες, τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως διαιτώμενοι οὐδὲν ἤσσαν ἐπὶ τοῖς ἰσοπαλεῖς κινδύνους χωροῦμεν. Τεκμηρίον δὲ οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ' ἑκάστους, μετὰ πάντων δ' ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι· τὴν τε τῶν πέλας αὐτοὶ ἐπελήθοντες, οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ τῶν οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ πλείω κρατοῦμεν· ἀθρόα τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδεὶς πω πολέμιος ἐνέτυχε, διὰ τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ γῆ ἐπὶ πολλὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν· ἦν δὲ που μορίῳ τινὶ προσμίξωσι, κρατήσαντές τε τινὰς ἡμῶν, πάντας αὐγοῦσιν ἀπεῶσθαι, καὶ νικηθέντες, ὑφ' ἀπάντων ἡσσησθαι. Καίτοι εἰ βραθυμῶς μᾶλλον ἢ πόνων

μελέτη, καὶ μὴ μετὰ νόμων τοπλεῖον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλομεν κινδυνεύειν, περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσι ἀλγεινοῖς μὴ προκαμνεῖν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολματέρους τῶν αἰεὶ μοχθούντων φαίνεσθαι.

6. Καὶ ἐν τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι θαυμάζεσθαι, καὶ ἔτι ἐν ἄλλοις. Φιλοκαλοῦμεν τε γὰρ μετ' εὐτελείας, καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας· πλούτῳ τε ἔργου μᾶλλον ἐν καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα· καὶ τὸ πένεσθαι οὐχ ὁμολογεῖν τι αἰσχρὸν, ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχρον. Ἐνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἐτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γινώσκειν. Μόνοι γὰρ τὸν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν. Καὶ αὐτοὶ ἦτοι κρίνομεν γε, ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἠγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον, ἢ ἐπὶ ἃ δεῖ ἔργῳ ἐλθεῖν. Διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τούδε ἔχομεν, ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα, καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὁ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει· κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γινώσκοντες, καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. Καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἠναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὖ, ἀλλὰ δρώντες, κτώμεθα τοὺς φίλους· βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν, ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας, ἢ δέδωκε, σώζειν· ὁ δ' ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφειλήμα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. Καὶ μόνοι οὐ τοῦ συμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ, ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινα ὠφελοῦμεν.

7. Εὐνελόν τε λέγω, τὴν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος παιδεύειν εἶναι, καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἂν μοι τὸν αὐτὸν

ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλείσ' ἂν εἶδη, καὶ μετὰ χαρίτων μάλισ' ἂν εὐτραπέλωσ τὸ σῶμα αὐταρκές παρέχεσθαι. Καὶ ὡς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε μᾶλλον ἢ ἔργων ἐστὶν ἀλήθεια, αὕτη ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἣν ἀπὸ τῶνδε τῶν τρόπων ἐκτησάμεθα, σημαίνει· μόνη γὰρ τῶν νῦν ἀκοῆς κρείσσων ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ μόνη οὔτε τῷ πολεμίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἷων κακοπαθεῖ, οὔτε τῷ ὑπηκόῳ κατὰ μεμψιν, ὡς οὐχ' ὑπ' ἀξίων ἄρχεται μετὰ μεγάλων δὲ συμείων καὶ οὐ δὴ τοι ἀμάρτυρόν γε τὴν δύναμιν παρασχόμενοι, τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα θαυμασθησόμεθα, καὶ οὐδὲν προσθεόμενοι οὔτε Ὀμήρου ἐπαινέτου, οὔτε ὅς τις ἔπεισι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν ὑπόνοιαν ἐλάψει, ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατόν τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι, πανταχοῦ δὲ μνημεῖα κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀύθια ξυγκατοικίσαντες. Περὶ τοιαύτης οὖν πόλεως οἶδε τε γενναίως, δικαιοῦντες μὴ ἀφαιρεθῆναι αὐτήν, μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν λειπομένων πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλειν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν.

8. Διὸ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος, μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα, καὶ οἷς τῶνδε μηδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω, φανεράν σημείοις καθιστάς. Καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα· ἃ γὰρ τὴν πόλιν ὕμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος, ὥσπερ τῶνδε, ὁ λόγος τῶν ἔργων φανείη. Δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν, πρώτη τε μινύουσα, καὶ τελευταία βεβαιούσα, ἡ νῦν τῶνδε καταστροφή· καὶ γὰρ τοῖς τᾶλλα χεῖροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι· ἀγαθῷ γὰρ κακὸν ἀφαιρίσαντες, κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν, ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἐβλάψαν·

Τῶνδε δὲ οὔτε πλούτου τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη, οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὡς καὶ ἔτι διαφυγὸν αὐτὴν πλουτήσσειν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντιῶν τιμωρίαν παθεινοτέραν αὐτῶν λαθόντες, καὶ κινδύνων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες, ἠβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφάνες τοῦ κατορθώσθαι ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἡδὴ ὄρωμένου σφίσιν αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθῆναι καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνασθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἠγησάμενοι ἢ τῷ ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν, καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῆ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀπηλλάγησαν.

9. Καὶ οἷδε μὲν προσηκόντως τῇ πόλει τοιοῦτε ἐγένοντο. Τοὺς δὲ λοιποὺς χρὴ ἀσφαλεστέραν μὲν εὐχέσθαι, ἀτολμοτέραν δὲ μηδὲν ἀξιοῦν τὴν ἐς τοὺς πολεμίους διάνοιαν ἔχειν, σκοποῦντας μὴ λόγῳ μόνῳ τὴν ὠφέλειαν, (ἦν ἂν τις πρὸς οὐδὲν χεῖρον αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότες μηχανοῖ, λέγων ὅσα ἐν τῷ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι ἀγαθὰ ἔνεσιν·) ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῆς πόλεως δύναμιν καθ' ἡμέραν ἔργῳ θεωμένους, καὶ ἐραστάς γιγνομένους αὐτῆς, καὶ, ὅταν ὑμῖν μεγάλη δόξη εἶναι, ἐνθυμουμένους, ὅτι τολμῶντες, καὶ γινώσκοντες τὰ δέοντα, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχυνόμενοι ἄνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο, καὶ ὅποτε καὶ πείρα του σφαλείησαν, οὐκ οὖν καὶ τὴν πόλιν γε τῆς σφετέρως ἀρετῆς ἀξιοῦντες στερίσκειν, κάλλιστον δὲ ἔρανον αὐτῇ προϊέμενοι. Κοινῇ γὰρ τὰ σώματα διδόντες, ἰδίᾳ τὸν ἀγέρων ἔπαινον ἐλάβανον, καὶ τὸν τάφον ἐπισημύτατον, οὐκ ἐν ᾧ κεῖνται μᾶλλον, ἀλλ' ἐν ᾧ ἡ δόξα αὐτῶν παρὰ τῷ ἐντυχάνει αἰεὶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καιρῷ ἀείμνηστος καταλείπεται· ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος, καὶ

οὐ στηλῶν μόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ σημαίνει ἐπιγραφή, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ ἀγραφῶς μνήμη παρ' ἐκάστῳ τῆς γνώμης μᾶλλον ἢ τοῦ ἔργου ἐνδιαιτᾶται. Οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες, καὶ τὸ εὐδαίμον τὸ ἐλεύθερον τὸ δὲ ἐλεύθερον τὸ ἔμφυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. Οὐ γὰρ οἱ κακοπραγοῦντες δικαιοῦτερον ἀφειδοῖεν ἂν τοῦ βίου, οἷς ἐλπίς οὐκ ἔσ' ἀγαθοῦ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ζῆν ἔτι κινδυνεύεται, καὶ ἐν οἷς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα, ἢν τι πταίσωσιν· ἀλγεινότερα γὰρ ἀνδρὶ γε φρόνημα ἔχοντι ἢ ἐν τῷ [μετὰ τοῦ] μαλακισθῆναι κάκωσις, ἢ ὁ μετὰ βρώμης καὶ κοινῆς ἐλπίδος ἅμα γιγνόμενος καὶ ἀναίσθητος θάνατος.

9. Διόπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον, ἢ παραμυθήσομαι. Ἐν πολυτρόποις γὰρ ξυμφοραῖς ἐπίστανται τραφέντες· τὸ δ' εὐτυχές, οἱ ἂν τῆς εὐπρεπεστάτης λάχωσιν, ὥσπερ οἶδε μὲν νῦν τελευτῆς, ὑμεῖς δὲ λύπης· καὶ οἷς ἐνευδαιμονῆσαι τε ὁ βίος ὁμοίως καὶ ἐντελευτῆσαι ξυνεμετρήθη. Χαλεπὸν μὲν οὖν οἶδα πείθειν ὄν, ὧν καὶ πολλάκις ἐξετε ὑπομνήματα ἐν ἄλλων εὐτυχίαις, αἷς ποτε καὶ αὐτοὶ ἠγάλλεσθε· καὶ λύπη οὐχ ὧν ἂν τις μὴ πειρασάμενος ἀγαθῶν στερίσκηται, ἀλλ' οὐ ἂν ἐθῶς γενόμενος ἀφαιρεθεῖη. Καρτερεῖν δὲ χρὴ καὶ ἄλλων παιδῶν ἐλπίδι, οἷς ἔτι ἡλικία τέκνωσιν ποιεῖσθαι· ἰδίᾳ τε γὰρ τῶν οὐκ ὄντων λήθη οἱ ἐπιγιγνόμενοί τισιν ἔσονται, καὶ τῇ πόλει διχόθεν, ἕκ τε τοῦ μὴ ἐρημοῦσθαι, καὶ ἀσφαλείᾳ, ξυνοῖσαι. Οὐ γὰρ οἷόν τε ἴσον τι ἢ δικαίον βουλευέσθαι, οἱ ἂν μὴ καὶ παιδάς ἐκ τοῦ ὁμοίου παραβαλλόμενοι κινδυνεύωσιν. Ὅσοι δ' αὖ παρηβήκατε, τόν τε πλείονα κέρδος, ὃν εὐτυχεῖτε εἶναι, ἠγεῖσθε, καὶ τόνδε βραχὺν ἔσεσθαι, καὶ τῇ τῶνδε εὐκλείᾳ κουφίζεσθε. Τὸ γὰρ φιλότιμον ἀγῆρων μόνον· καὶ οὐκ ἐν

τῷ ἀχρείῳ τῆς ἡλικίας τὸ κερδαίνειν, ὥσπερ τινὲς φασί, μᾶλλον τέρπει, ἀλλὰ τὸ τιμᾶσθαι.

ΙΟ. Παισὶ δ' αὖ, ὅσοι τῶνδε πάρεστε, ἢ ἀδελφοῖς ὄρω μέγαν τὸν ἀγῶνα. Τὸν γὰρ οὐκ ὄντα ἅπας εἴωθεν ἐπαινεῖν, καὶ μάλιστα ἂν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς οὐχ ὅμοιοι, ἀλλ' ὀλίγω χείρους κριθείητε· φθόνος γὰρ τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδῶν ἀνανταγωνίστῳ εὐνοία τετίμηται. Εἰ δέ με δεῖ καὶ γυναικειᾶς τι ἀρετῆς, ὅσοι νῦν ἐν χηρεία ἔσονται, μνησθῆναι, βραχείᾳ παραινέσει ἅπαν σημανῶ· τῆς γὰρ ὑπαρχούσης φύσεως μὴ χείροσι γενέσθαι ὑμῶν μεγάλη ἢ δόξα, καὶ ἥς ἂν ἐπ' εὐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι κλέος ᾗ.

ΙΙ. Εἴρηται καὶ ἐμοὶ λόγῳ κατὰ τὸν νόμον, ὅσα εἶχον πρόσφορα, καὶ ἔργῳ οἱ θαπτόμενοι τὰ μὲν ἤδη κεκόσμηται, τὰ δὲ αὐτῶν τοὺς παῖδας τὸ ἀπὸ τοῦδε δημοσίᾳ ἢ πόλιν μέχρις ἥβης θρέψει, ὠφέλιμον στέφανον τοῖς δέ τε καὶ τοῖς λειπομένοις τῶν τοιῶνδε ἀγῶνων προτιθείσα. Ἄθλα γὰρ οἷς κεῖται ἀρετῆς μέγιστα, τοῖς δὲ καὶ ἄνδρες ἄριστοι πολιτεύουσι. Νῦν δὲ, ἀπολοφυράμενοι ὃν προσήκει ἐκάστῳ, ἄπιτε.

ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ

Ἡ

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΞΕΝΟΣ.

Ι. Ἐξ ἀγορᾶς, ἢ πόθεν, Μενέξενος; Με. Ἐξ ἀγορᾶς, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου. Σω. Τί μάλιστα σὺ πρὸς βουλευτήριον; ἢ δήλα δὴ, ὅτι παιδείσεως καὶ φιλοσοφίας ἐπὶ τέλει ἠγάθῃ εἶναι; καὶ, ὡς ἰκανῶς ἤδη ἔχων, ἐπὶ τὰ μείζω ἐπινοεῖς τρέπεσθαι; καὶ ἄρχειν ἡμῶν, ὦ θαυμάσιε, ἐπιχειρεῖς τῶν πρεσβυτέρων, τηλικούτος ὢν; ἵνα μὴ ἐκλείπη ὑμῶν ἡ οἰκία αἰεὶ τινα ἡμῶν ἐπιμελητὴν παρεχομένη; Με. Ἐὰν σύ γε, ὦ Σώκρατες, εἶξ, καὶ συμβουλεύης ἄρχειν, προθυμήσομαι· εἰ δὲ μὴ, οὔ. Νῦν μέντοι ἀφικόμην πρὸς τὸ βουλευτήριον, πυθόμενος, ὅτι ἡ βουλή μέλλει αἰρεῖσθαι, ὅστις ἐρεῖ ἐπὶ ταῖς ἀποθανούσαι· ταφὰς γὰρ οἶσθα ὅτι μέλλουσι ποιεῖν. Σω. Πάνυγε· ἀλλὰ τίνα εἴλοντο; Με. Οὐδένα, ἀλλ' ἀνεβάλοντο εἰς τὴν αὔριον· οἶμαι μέντοι Ἀρχίνου ἢ Δίωνα αἰρεθήσεσθαι. Σω. Καὶ μὴν, ὦ Μενέξενε, πολλαχού κινδυνεύει καλὸν εἶναι τὸ ἐν πολέμῳ ἀποθνήσκειν· καὶ γὰρ ταφῆς καλῆς τε καὶ μεγαλοπρεποῦς τυγχάνει, καὶ ἐὰν πένης τις ὢν τελευτήσῃ, καὶ ἐπαινῶν αὐῷ ἔτυχε, καὶ ἐὰν φαῦλος ᾖ, ὑπ' ἀνδρῶν σοφῶν τε καὶ οὐκ εἰκῆ ἐπαινούντων, ἀλλὰ ἐκ

πολλοῦ χρόνου λόγους παρεσκευασμένον. Οἱ οὕτω καλῶς ἐπαινοῦσιν, ὥστε καὶ τὰ προσόντα καὶ τὰ μὴ περὶ ἐκάστου λέγοντες, κάλλισά πως τοῖς ὀνόμασι ποικίλλοντες γοητεύουσιν ἡμῶν τὰς ψυχὰς, καὶ τὴν πόλιν ἐγκωμιάζοντες κατὰ πάντας τρόπους, καὶ τοὺς τετελευτηκότας ἐν τῷ πολέμῳ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν ἅπαντας τοὺς ἔμπροσθεν, καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς τοὺς ἐτι ζῶντας ἐπαινοῦντες. Ὡς ἔγωγε, ὦ Μενέξεε, γενναίως πάνυ διατίθεμαι, ἐπανούμενος ὑπὸ αὐτῶν, καὶ ἐκάστοτε ἔστηκα ἀκροώμενος καὶ κηλούμενος, ἠγούμενος ἐν τῷ παραχρῆμα μειζῶν καὶ γενναϊότερος καὶ καλλίων γεγονέναι καὶ οἶα δὴ πολλὰ αἰεὶ μετ' ἐμοῦ ξένοι τινὲς ἔπονται καὶ ξυνακροῶνται, πρὸς οὓς ἐγὼ σεμνότερος ἐν τῷ παραχρῆμα γίνομαι. Καὶ γὰρ ἐκείνοι ταῦτα ταῦτα δοκοῦσί μοι πάσχειν καὶ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν, θαυμασιωτέραν αὐτὴν ἠγεῖσθαι εἶναι ἢ πρότερον, ὑπὸ τοῦ λέγοντος ἀναπειθόμενοι. Καί μοι αὕτη ἡ σεμνότης παραμένει ἡμέρας πλείω ἢ τρεῖς· οὕτως ἔναυλος ὁ λόγος τε καὶ ὁ φθύγγος παρὰ τοῦ λέγοντος ἐνδύεται εἰς τὰ ὦτα, ὥστε μόγις τετάρτη ἢ πέμτη ἡμέρα ἀναμιμνήσκουμαι ἐμαυτοῦ, καὶ αἰσθάνομαι οὐ γῆς εἰμι· τέως δὲ οἶμαι μονονοῦκ ἐν μακάρων νήσοις οἰκεῖν. Οὕτως ἡμῖν οἱ ῥήτορες δεξιοὶ εἰσὶ! Με. Αἰεὶ σὺ προσπαίξεις, ὦ Σώκρατες, τοὺς ῥήτορας· νῦν μέντοι οἶμαι ἐγὼ τὸν αἰρεθέντα οὐ πάνυ εὐπορήσειν· ἐξ ὑπογυίου γὰρ παντάπασιν ἢ αἴρεσις γέγονεν· ὥς ἴσως ἀναγκασθήσεται ὁ λέγων ὥσπερ αὐτοσχεδιάζειν. Σω. Πόθεν, ὦ γὰθέ; εἰσὶν ἐκάστοις τούτων λόγοι παρεσκευασμένοι καὶ ἅμα οὐδὲ αὐτοσχεδιάζειν τάγε τοιαῦτα χαλεπόν. Εἰ μὲν γὰρ δεοὶ Ἀθηναίους ἐν Πελοποννησίοις εὖ λέγειν, ἢ Πελοποννησίου ἐν Ἀθηναίοις, ἀγαθοῦ ἂν ῥήτορος δεοὶ τοῦ πείσοντος, καὶ εὐδοκιμήσοντος· ὅταν δέ τις ἐν τούτοις ἀγωνίζεται, οὗσπερ καὶ ἐπαινεῖ, οὐδὲν μέγα δοκεῖ εὖ λέγειν.

Με. Οὐκ οἶει, ὦ Σώκρατες; Σω. Οὐ μέντοι, μὰ Δία. Με. ἢ οἶει οἷός τ' ἂν εἶναι αὐτὸς εἰπεῖν, εἰ δέοι, καὶ ἔλοιτό σε ἡ βουλή; Σω. Καὶ ἐμοὶ μὲν γε, ὦ Μενέξενε, οὐδὲν θαυμαστὸν, οἷω τ' εἶναι εἰπεῖν, ὅτι τυγχάνει διδάσκαλος οὔσα οὐ πᾶν φανήσῃ περὶ ῥητορικῆς, ἀλλ' ἤπερ καὶ ἄλλους πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἐποίησε ῥήτορας, ἕνα δὲ καὶ διαφέροντα τῶν Ἑλλήνων, Περικλέα τὸν Ἐκνήπιου. Με. Τίς αὕτη; ἢ δῆλον ὅτι Ἀσπασίαν λέγεις; Σω. Λέγω γάρ· καὶ Κόννον γε τὸν Μητροβίου. Οὗτοι γὰρ μοι δύο εἰσὶ διδάσκαλοι, ὁ μὲν μουσικῆς, ἡ δὲ ῥητορικῆς. Οὕτω μὲν οὖν τρεφόμενον ἄνδρα οὐδὲν θαυμαστὸν δεινὸν εἶναι λέγειν. Ἀλλὰ καὶ ὅστις ἐμοῦ κάκιον ἐπαιδεύθη, μουσικὴν μὲν ὑπὸ Λάμπρου παιδευθείς, ῥητορικὴν δὲ ὑπ' Ἀντιφῶντος τοῦ Ῥαμνουσίου, ὅμως κἂν οὗτος οἷός τ' εἴη Ἀθηναίους γε ἐν Ἀθηναίσις ἐπαινῶν εὐδοκιμεῖν. Με. Καὶ τί ἂν ἔχοις εἰπεῖν, εἰ δέοι σε λέγειν; Σω. Αὐτὸς παρ' ἐμαυτοῦ ἴσως οὐδὲν Ἀσπασίας δὲ καὶ χθὲς ἡκρωώμην περαινούσης ἐπιτάφιον λόγον περὶ αὐτῶν τούτων. ἤκουσε γὰρ, ἅπερ σὺ λέγεις, ὅτι μέλλοιεν Ἀθηναῖοι αἰρεῖσθαι τὸν ἐροῦντα· ἔπειτα τὰ μὲν ἐκ τοῦ παραχρημά μοι διχέει, οἷα δέοι λέγειν, τὰ δὲ πρότερον ἐσκεμμένα, ὅτε, μοι δοκεῖ, συντίθει τὸν ἐπιτάφιον λόγον, ὃν Περικλῆς εἶπε, περιλείμματ' ἄττα ἐξ ἐκείνου συγκολλῶσα. Με. Ἡ καὶ μνημονεύσαις ἂν, ἃ ἔλεγεν Ἀσπασία; Σω. Εἰμὴ ἀδικῶ γε· ἐμάνθανον γέ τοι παρ' αὐτῆς, καὶ ὀλίγου πληγᾶς ἔλαβον, ὅτι ἐπελανθανόμην. Με. Τί οὖν οὐ διήλθες; Σω. Ἀλλ' ὅπως μή μοι γαλεπανεῖ ἢ διδάσκαλος, ἂν ἐξενέγκω αὐτῆς τὸν λόγον. Με. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' εἰπέ, καὶ πᾶν μοι χαρῆ, εἴτε Ἀσπασίας βούλει λέγειν, εἴτε ὅτουσιν· ἀλλὰ μόνον εἰπέ. Σω. Ἀλλ' ἴσως μου καταγελάσῃ, ἂν σοι δόξω, πρεσβύτης ὢν, ἔτι παίζειν. Με. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες,

ἀλλ' εἰπέ παντὶ τρόπῳ. Σω. Ἀλλὰ μέντοι σοί γε δεῖ χαρίζεσθαι· ὥστε κἄν ὀλίγου, εἴ με κελεύσεις ἀποδοῦναι ὀρχήσασθαι, χαρισάμεν ἂν ἐπειδὴ γε μόνω ἐσμέν· ἀλλ' ἄκουε. Ἐλεγε γὰρ, ὡς ἐγώ μιν, ἀρξάμενη λέγειν ἀπ' αὐτῶν τῶν τεθνεώτων, οὕτωςί.

2. Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οὐδ' ἤδη ἔχρουσι τὰ προσήκοντα σφίσι αὐτοῖς· ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἰμαρμένην πορείαν, προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων· λόγῳ δὲ δὲ τὸν λειπόμενον κόσμον ὃ, τε νόμος προστάττει ἀποδοῦναι τοῖς ἀνδράσι, καὶ χροί. Ἔργων γὰρ εὐπραχθέντων, λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πράξεσι γίνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων. Δεῖ δὲ τοιούτου τινὸς λόγου, ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς ἐπαινέσεται, τοῖς δὲ ζῶσι εὐμενῶς παραινέσεται, ἐγγόνους μὲν καὶ ἀδελφοῖς μιμῆσθαι τὴν τῶνδε ἀρετὴν παρακελευόμενος, πατέρας δὲ καὶ μητέρας, καὶ οἷτινες τῶν ἀνωθεν ἔτι προγόνων λείπονται, τούτους δὲ παραμυθούμενος. Τίς οὖν ἂν ἡμῖν τοιοῦτος λόγος φανείη; Ἡ πόθεν ἂν ὀρθῶς ἀρξάμεθα ἀνδρας ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες, οἱ ζῶντές τε τοὺς ἑαυτῶν εὐφραῖνον δι' ἀρετὴν, καὶ τὴν τελευτὴν ἀντὶ τῆς τῶν ζῶντων σωτηρίας ἠλλάξαντο;

3. Δοκεῖ μοι χρῆναι, κατὰ φύσιν ὡσπερ ἀγαθοὶ ἐγένοντο, οὕτω καὶ ἐπαινέειν αὐτούς· ἀγαθοὶ δὲ ἐγένοντο διὰ τὸ φύναι ἐξ ἀγαθῶν. Τὴν εὐγένειαν οὖν πρῶτον αὐτῶν ἐγκωμιάζωμεν, δεῦτερον δὲ τροφήν τε καὶ παιδείαν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὴν τῶν ἔργων πράξιν ἐπιδειξώμεν, ὡς καλὴν καὶ ἀξίαν τούτων ἀπεφάνησαν. Τῆς δὲ εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε ταῖςδε ἢ τῶν προγόνων γένεσις, οὐκ ἔπηλυς οὐσα, οὐδὲ τοὺς ἐγγόνους τούτους ἀποφηνάμενη μετοικούντας ἐν τῇ χώρᾳ, ἀλλοθεν σφῶν ἡκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας, καὶ τῶ ὄντι ἐν πατρίᾳ

οἰκοῦντας καὶ ζῶντας, καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητρῴας, ὡς ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ μητρὸς, τῆς χώρας, ἐν ἣ' ὄκου' καὶ νῦν κείσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις τῆς τεκούσης καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης. Δικαιότατον δὴ κοσμηῆσαι πρῶτον τὴν μητέρα αὐτὴν· οὕτω γὰρ συμβαίνει ἅμα καὶ ἡ τῶνδε εὐγένεια κοσμουμένη. Ἔστι δὲ ἀξία ἡ χώρα καὶ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐπαινέσθαι, οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν, πολλὰ χῆ μὲν καὶ ἄλλη, πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον, ὅτι τυγχάνει οὐσα θεοφιλῆς· μαρτυρεῖ δὲ ἡμῶν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἕρις τε καὶ κρίσις. Ἦν δὴ θεοὶ ἐπήγεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε συμπάντων δικαία ἐπαινέσθαι; Δεύτερος δὲ ἔπαινος δικαίως ἀν αὐτῆς εἶη, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ἡ πᾶσα γῆ ἀνεοίδου καὶ ἔφυ ζῶα παντοδαπά, θηρία τε καὶ ἑοτά, ἐν τούτῳ ἡ ἡμετέρα θηρίων μὲν ἀγρίων ἄγονος καὶ καθαρὰ ἐφάνη, ἐξελέξατο δὲ τῶν ζῶων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ὃ συνέσει τε ὑπὲρέχει τῶν ἄλλων, καὶ δίκην καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. Μέγα δὲ τεκμήριον τούτῳ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς τῶνδε τε καὶ ἡμετέρους προγόνους· πᾶν γὰρ τὸ τεκὸν τροφὴν ἔχει ἐπιτηδείαν ᾧ ἂν τέκη· ᾧ καὶ γυνὴ δὴλη τεκούσα τε ἀληθῶς, καὶ μὴ, ἀλλ' ὑποβαλλομένη, ἐὰν μὴ ἔχη πηγὰς τροφῆς τῷ γενομένῳ. Ὁ δὴ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ τε καὶ μήτηρ ἰκανὸν τεκμήριον παρέχεται, ὡς ἀνθρώπους γεννησαμένη· μόνη γὰρ ἐν τῷ τότε καὶ πρώτῃ τροφὴν ἀνθρωπεῖαν ἤνεγκε, τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπὸν, ᾧ κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος, ὡς τῷ ὄντι τοῦτο τὸ ζῶον αὐτὴ γεννησαμένη. Μᾶλλον δὲ ὑπὲρ γῆς ἡ γυναικὸς προσήκει δέχεσθαι τοιαῦτα τεκμήρια· οὐ γὰρ γῆ γυναῖκα μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. Τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνειμε καὶ τοῖς ἄλλοις. Μετὰ δὲ

τοῦτο ἐλαίου γένεσιν, πόνων ἀρωγὴν, ἀνῆκε τοῖς ἐκγόνοις.

4. Θρεψαμένη δὲ καὶ αὐξήσασα πρὸς ἥβην, ἄρχοντας καὶ διδασκαλούς αὐτοὺς θεοὺς ἐπηγάγετο. Ὡν τὰ μὲν ὀνόματα πρόπει ἐν τῷ τοιῷδε ἔχῃ ἴσμεν γὰρ οἱ τὸν βίον ἡμῶν ἀπεσκευάσαν, πρὸς τε τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν τέχνας πρῶτους παιδευσάμενοι, καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς χώρας φυλακὴν ὄπλων κτῆσιν τε καὶ χρῆσιν διδάζαμενοι. Γεννηθέντες δὲ καὶ παιδευθέντες οὕτως οἱ τῶνδε πρόγονοι ὤκουν, πολιτεῖαν κατασκευασάμενοι, ἧς ὀρθῶς ἔχει διὰ βραχέων ἐπιμνησθῆναι. Πολιτεία γὰρ τροφή ἀνθρώπων ἐστί, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐναντία κακῶν. Ὡς οὖν ἐν καλῇ πολιτείᾳ ἐτρέφησαν οἱ πρόσθεν ἡμῶν, ἀναγκαῖον δηλῶσαι, δι' ἣν δὴ κάκεινοι ἀγαθοὶ καὶ οἱ νῦν εἰσιν, ὧν οἶδε τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τετελευτηκότες. Ἡ γὰρ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν καὶ νῦν ἀριστοκρατία, ἐν ἣ νῦν τε πολιτευόμεθα, καὶ τὸν αἰεὶ χρόνον ἐξ ἐκείνου ὡς ταπολλά. Καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν δημοκρατίαν, ὁ δὲ ἄλλο, ὧ ἂν χαίρη· ἔστι δὲ τῇ ἀληθείᾳ μετ' εὐδοξίας πλήθους ἀριστοκρατία. Βασιλεῖς μὲν γὰρ αἰεὶ ἡμῖν εἰσιν· οὗτοι δὲ τότε μὲν ἐκ γένους, τότε δὲ αἵρετοί· ἐγκρατῆς δὲ τῆς πόλεως ταπολλά τὸ πλῆθος· τὰς δὲ ἀρχὰς δίδωσι καὶ κράτος τοῖς αἰεὶ δόξασιν ἀρίστοις εἶναι· καὶ οὔτε ἀσθενεία, οὔτε πενία, οὔτ' ἀγνοσία πατέρων ἀπελήλαται οὐδεὶς, οὐδὲ τοῖς ἐναντίοις τετίμηται, ὥσπερ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἀλλὰ εἰς ὅρος, ὁ δόξας σοφὸς ἢ ἀγαθὸς εἶναι κρατεῖ καὶ ἄρχει. Αἰτία δὲ ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης ἡ ἐξ ἴσου γένεσις· αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐκ παντοδαπῶν κατασκευασμέναι ἀνθρώπων εἰσὶ καὶ ἀνωμάλων· ὥστε αὐτῶν ἀνώμαλοι καὶ αἱ πολιτεῖαι, τυραννίδες τε καὶ ὀλιγαρχίαι· οἰκοῦσιν οὖν, ἐννιοὶ μὲν δούλους, οἱ δὲ δεσπότας ἀλλήλους νομίζοντες· ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιούμεν δούλοι

οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶναι· ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδεὶ ἀλλῷ ὑπέκειναι ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως. Ὄθεν δὴ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραυμένοι οἱ τῶνδε πατέρες καὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ αὐτοὶ οὗτοι, καὶ καλῶς φύντες, πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεφάναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἰδία καὶ δημοσία, οἴομενοι δεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ Ἑλλήσιν ὑπὲρ Ἑλλήνων μάχεσθαι, καὶ βαρβάρους ὑπὲρ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εὐμόλπου μὲν οὖν καὶ Ἀραζόνων ἐπιστρατευσάντων ἐπὶ τὴν χώραν, καὶ τῶν ἔτι προτέρων, ὡς ἡμύναντο, καὶ ὡς ἤμυναν Ἀργείοις πρὸς Καδμείους, καὶ Ἡρακλείδαις πρὸς Ἀργείους, ὅ,τε χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι, ποιηταὶ τε αὐτῶν ἤδη καλῶς τὴν ἀρετὴν ἐν μουσικῇ ὑμνήσαντες εἰς πάντας μεμνηύκασιν. Ἐὰν οὖν ἡμεῖς ἐπιχειρῶμεν τὰ αὐτὰ λόγῳ φιλοῦ κοσμεῖν, τάχ' ἂν δευτέροι φαινόμεθα. Ταῦτα μὲν οὖν διὰ ταῦτα δοκεῖ μοι εἶναι, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν ἀξίαν. Ὦν δὲ οὔτε ποιητῆς πῶ δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίους λαθῶν ἔχει, ἔτι τέ ἐστιν ἐν ἀμνηστία, τούτων περὶ μοι δοκεῖ γρῆναι ἐπιμνησθῆναι, ἐπαινοῦντά τε καὶ προμνύμενον τοῖς ἄλλοις, ἐς φθᾶς τε καὶ τὴν ἄλλην πόησιν αὐτοὺς θεῖναι, πρεπόντως τῶν πραξάντων. Ἔστι δὲ τούτων, ὧν λέγω, πρῶτα, Πέρσας ἡγουμένους τῆς Ἀσίας, καὶ δουλουμένους τὴν Εὐρώπην, ἔσχον οἱ τῆςδε τῆς χώρας ἔαγονοι, γονεῖς δὲ ἡμέτεροι. Ὦν καὶ δίκαιον καὶ γρῆ πρῶτον μεμνημένους, ἐπαινέσαι αὐτῶν τὴν ἀρετὴν. Δεῖ δὴ αὐτὴν ἰδεῖν, εἰ μέλλει τις καλῶς ἐπαινεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γεγόμενον λόγῳ, ὅτε μὲν πᾶσα ἡ Ἀσία ἐδούλευε τρίτῳ ἤδη βασιλεῖ ὧν ὁ μὲν πρῶτος, Κῦρος, ἐλευθερώσας Πέρσας τοὺς αὐτοῦ πολίτας τῷ αὐτοῦ φρονήματι, ἅμα καὶ τοὺς δεσπότης Μήδους ἐδουλώσατο, καὶ τῆς ἄλλης Ἀσίας μέχρις Αἰγύ-

πλουτοῦ ἤρξεν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης, ὅσον οἷόν τε ἦν ἐπιβάνειν· τρίτος δὲ, Δαρεῖος, πᾶσι μὲν μέγρι Σκυθῶν τὴν ἀρχὴν ὠρίσατο, ναυσὶ δὲ τῆς τε θαλάττης ἐκράτησε καὶ τῶν νήσων· ὥστε μηδὲ ἀξιοῦν ἀντίπαλον αὐτῷ μηδένα εἶναι· αἱ δὲ γυνῶμαι δεδουλωμέναι ἀπάντων ἀνθρώπων ἦσαν. Οὕτω πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ μάχιμα γένη καταδεδουλωμένη ἦν ἡ Περσῶν ἀρχή!

5. Αἰτιασάμενος δὲ Δαρεῖος ἡμᾶς τε καὶ Ἐρετριέας, Σάρδεσιν ἐπιβουλεύσαι προφασιζόμενος, πέμψας μυριάδας μὲν πενήκοντα ἐν τε πλοίοις καὶ ναυσὶ, ναῦς δὲ τριακοσίας, Δάτιν δὲ ἄρχοντα εἶπεν ἔχειν ἄρχοντα Ἐρετριέας καὶ Ἀθηναίους, εἰ βούλοιο τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἔχειν. Ὁ δὲ πλεύσας εἰς Ἐρέτριαν ἐπ' ἀνδρας, οἱ τῶν τότε Ἑλλήνων ἐν τοῖς εὐδοκίμοτάτοις ἦσαν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ οὐκ ὀλίγοι, τούτους ἐχειρώσατο μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις· διηρευνήσατο δὲ αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν, ἵνα μηδεὶς ἀποφύγοι, τοιοῦτω τρόπῳ· ἐπὶ τὰ ὄρια ἐλθόντες τῆς Ἐρετρικῆς οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν διαστάντες, συνάψαντες τὰς χεῖρας, διέκλιον ἅπασαν τὴν χώραν, ἵν' ἔχοιεν τῷ βασιλεῖ εἰπεῖν, ὅτι οὐδεὶς σφᾶς ἀποπεφευγὼς εἴη. Τῇ δ' αὐτῇ διανοίᾳ κατηγάγοντο ἐξ Ἐρετριέας εἰς Μαραθῶνα, ὡς ἔτοιμον σφίσιν ὄν, καὶ Ἀθηναίους, ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀνάγκῃ ζεύξαντας Ἐρετριεῦσιν, ἄγειν. Τούτων δὲ, τῶν μὲν προχθέντων, τῶν δ' ἐπιχειρουμένων, οὐτ' Ἐρετριεῦσιν ἐβοήθησεν Ἑλλήνων οὐδεὶς, οὔτε Ἀθηναίους, πλὴν Λακεδαιμονίων· οὗτοι δὲ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς μάχης ἀφίκοντο· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκπεπληγμένοι, ἀγαπῶντες τὴν ἐν τῷ παρόντι σωτηρίαν, ἡσυχίαν ἤγον. Ἐν τούτῳ δὲ ἂν τις γενόμενος γνοίη, οἷοι ἄρα ἐτυχον ὄντες τὴν ἀρετὴν οἱ Μαραθῶνι δεξάμενοι τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν, καὶ κολασάμενοι τὴν ὑπερηφανίαν ὅλης

τῆς Ἀσίας, καὶ πρῶτοι στήσαντες τρύπαια τῶν βαρβάρων ἠγεμόνες καὶ διδάσκαλοι τοῖς ἄλλοις γενόμενοι, ὅτι οὐκ ἄμαχος εἴη ἡ Περσῶν δύναμις, ἀλλὰ πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ ὑπέικει. Ἐγὼ μὲν οὖν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας φημὶ οὐ μόνον τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρας εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἡμετέρας καὶ ξυμπάντων τῶν ἐν τῆδε τῇ ἡπείρῳ· εἰς ἐκεῖνο γὰρ τὸ ἔργον ἀποβλέψαντες καὶ τὰς ὑστέρας μάχας ἐτόλμησαν διακινδυνεύειν οἱ Ἕλλη- νες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, μαθηταὶ τῶν Μαραθῶνι γενόμενοι. Τὰ μὲν οὖν ἀριστεῖα τῷ λόγῳ ἐκείνοις ἀναθετέον, τὰ δὲ δευτερεῖα τοῖς περὶ Σαλαμῖνα καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχη- σασι καὶ νικήσασι.

6. Καὶ γὰρ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλὰ μὲν ἂν τις ἔχοι διελεῖν, καὶ οἷα ἐπιόντα ὑπέμειναν κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ὡς ἡμύναντο ταῦτα· ὁ δὲ μοι δοκεῖ καὶ ἐκεί- νων κάλλιστον εἶναι, τούτου μνησθήσομαι, ὅτι τὸ ἐξῆς ἔργον τοῖς Μαραθῶνι διεπράξαντο. Οἱ μὲν γὰρ Μαραθῶνι τοσούτων μόνον ἐπεδείξαντο τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι κατὰ γῆν οἰοῖ τε ἀμύ- νασθαι τοὺς βαρβάρους ὀλίγοις πολλοῦς· ναυσὶ δὲ ἐτι ἦν ἀδύηλον· καὶ δόξαν εἶχον Πέρσαι ἄμαχοι εἶναι κατὰ θάλατ- ταν καὶ πλῆθει καὶ πλούτῳ, καὶ τέχνῃ καὶ ῥώμῃ. Τοῦτο δὲ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλῆθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. Ὑπ' ἀμφοτέρων δὲ ξυμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχασαμένων καὶ τῶν ἐν Σαλα- μῖνι ναυμαχησάντων, παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν, μα- θόντας καὶ ἐθισθέντας μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους. Τρίτον δὲ λέγω τὸ ἐν Πλαταιαῖς ἔργον καὶ ἀριθμῷ καὶ ἀρετῇ γε- νέσθαι τῆς Ἑλληνικῆς σωτηρίας, κοινὸν ἤδη τοῦτο Λακεδαι-

μονίων τε καὶ Ἀθηναίων. Τὸ μὲν οὖν μέγιστον καὶ χαλεπώτατον οὗτοι πάντες ἤμυναν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν νῦν τε ὑφ' ἡμῶν ἐγκωμιάζονται, καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὑπὸ τῶν ὕστερον. Μετὰ δὲ τοῦτο πολλάκι μὲν πόλεις τῶν Ἑλλήνων ἔτι ἦσαν μετὰ τοῦ βαρβάρου, αὐτὸς δὲ ἠγγέλλετο βασιλεὺς διανοεῖσθαι ὡς ἐπιχειρήσων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας.

7. Δίκαιον δὴ καὶ τούτων ἡμᾶς ἐπιμνησθῆναι, οἱ τοῖς τῶν προτέρων ἔργοις τέλος τῆς σωτηρίας ἐπέθεσαν, ἀνακαθηράμενοι καὶ ἐξελάσαντες πᾶν τὸ βάρβαρον ἐκ τῆς θαλάσσης. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ τε ἐπ' Εὐρυμέδοντι ναυμαχήσαντες, καὶ οἱ εἰς Κύπρον στρατεύσαντες, καὶ οἱ εἰς Αἴγυπτον πλεύσαντες, καὶ ἄλλοσε πολλαχόσε ὧν χρὴ μεμνησθαι, καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι, ὅτι βασιλεῖα ἐποίησαν δέισαντα τῇ ἑαυτοῦ σωτηρίᾳ τὸν νῦν προσέχειν, ἀλλὰ μὴ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβουλεύειν φθορᾷ. Καὶ οὗτος μὲν δὴ πάσῃ τῇ πόλει διηνητλήθη ὁ πόλεμος ὑπὲρ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφώνων πρὸς τοὺς βαρβάρους. Εἰρήνης δὲ γενομένης, καὶ τῆς πόλεως τιμωμένης, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον μὲν ζήλος, ἀπὸ ζήλου δὲ φθόνος· ὃ καὶ τήνδε τὴν πόλιν ἄκουσαν ἐν πολέμῳ τοῖς Ἕλλησι κατέστησε.

8. Μετὰ δὲ τοῦτο, γενομένου πολέμου, συνέβαλον μὲν ἐν Τανάγρα, ὑπὲρ τῆς Βοιωτῶν ἐλευθερίας Λακεδαιμονίαις μαχόμενοι ἀμφισβητησίμου δὲ τῆς μάχης γενομένης, διέκρινε τὸ ὕστερον ἔργον· οἱ μὲν γὰρ ὄχοντο ἀπιόντες, καταλιπόντες Βοιωτούς, οἷς ἐβοήθουν· οἱ δ' ἡμέτεροι τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐν Οἰναφύτοις νικήσαντες, τοὺς ἀδίκως φεύγοντας δικαίως κατήγαγον. Οὗτοι δὲ πρῶτοι μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον, Ἕλλησιν ἤδη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας βοηθῶντες πρὸς Ἕλληνας, ἄνδρες ἀγαθοὶ γινόμενοι, καὶ ἐλευθερώσαντες, οἷς ἐβοήθουν, ἐν τῷδε

εἴ μὴ μνήματι, τιμηθέντες ὑπὸ τῆς πόλεως, πρῶτοι ἐτέθησαν.
 Μετὰ δὲ ταῦτα, πολλοῦ πολέμου γενομένου, καὶ πάντων
 τῶν Ἑλλήνων ἐπιστρατευσάντων, καὶ τεμόντων τὴν γῶραν,
 καὶ ἀναζίαν χάριν ἐκτινόντων τῇ πόλει, νικήσαντες αὐτοὺς
 ναυμαχίᾳ οἱ ἡμέτεροι, καὶ λαβόντες αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας
 Λακεδαιμονίους ἐν τῇ Σφαγίᾳ, ἐξῆν αὐτοῖς διαφθεῖραι, εἰρεί-
 σαντο, καὶ ἀπέδωσαν, καὶ εἰρήνην ἐποιήσαντο, ἡγούμενοι πρὸς
 μὲν τὸ ὀμόφυλον μέχρι νίκης δεῖν πολεμεῖν, καὶ μὴ δι' ὀργὴν
 ἰδίαν πύλεις τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διαλύειν, πρὸς δὲ τοὺς
 βαρβάρους μέχρι διαφθορᾶς. Τούτους δὲ ἄξιον ἐπαινέσαι
 τοὺς ἄνδρας, οἳ, τοῦτον τὸν πόλεμον πολεμήσαντες, ἐνθάδε
 κεύνται, ὅτι ἐπέδειξαν, εἴ τις ἄρα ἡμφισβήτει, ὡς ἐν τῷ προ-
 τέρῳ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἄλλοι τινὲς εἶεν
 ἀμείνους Ἀθηναίων, ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἡμφισβητοῖεν· οὗτοι γὰρ
 ἐνταῦθα εἰδείξαν, στασιασάσης τῆς Ἑλλάδος περιγενόμενοι
 τῷ πολέμῳ, τοὺς προστώτας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων χειρω-
 σάμενοι, μεθ' ὧν τότε τοὺς βαρβάρους ἐνίκων κοινῇ, τούτους
 νικῶντες ἰδίᾳ. Τρίτος δὲ πόλεμος μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην
 ἀνέλπιστός τε καὶ δεινὸς ἐγένετο· ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ
 τελευτήσαντες, ἐνθάδε κεύνται· πολλοὶ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν
 πλείεστα τρύπαια στήσαντες, ὑπὲρ τῆς Λεοντίνων ἐλευθερίας,
 αἷς βοηθῶντες διὰ τοὺς ὄρκους, ἐπλευσαν εἰς ἐκείνους τοὺς
 τόπους· διὰ δὲ μῆκος τοῦ πλοῦ εἰς ἀπορίαν τῆς πόλεως
 καταστάσης, καὶ οὐ δυναμένης αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, τούτῳ
 ἀπειπνόντες, ἐδυστύχησαν· ὧν οἱ ἐχθροὶ καὶ προσπολεμή-
 σαντες πλείω ἔπαινον ἔχουσι σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς, ἢ τῶν
 ἄλλων οἱ φίλοι· πολλοὶ δ' ἐν ταῖς ναυμαχίαις ταῖς καθ' Ἑλ-
 λήσποντον μιᾷ ἡμέρᾳ πάσας τὰς τῶν πολεμίων ἐλόντες
 ναῦς, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας νικήσαντες. Ὅ δ' εἶπον δεινὸν
 καὶ ἀνέλπιστον τοῦ πολέμου γενέσθαι, τὰδε λέγω τὸ εἰς τα-

σουτον φιλονεικίας ἐλθεῖν πρὸς τὴν πόλιν τοὺς ἄλλους Ἕλ-
 ληνας, ὥστε τολμῆσαι τῷ ἐχθίστῳ ἐπικηρυκείσασθαι βασιλεῦ,
 ὃν κοινῇ ἐξέβαλον μεθ' ἡμῶν, ἰδίᾳ τοῦτον πάλιν ἐπάγεσθαι
 βάρβαρον ἐφ' Ἕλληνας, καὶ συναθροῖσαι ἐπὶ τὴν πόλιν πάν-
 τας Ἕλληνας τε καὶ βαρβάρους. Οὗ δὴ καὶ ἐκφανὴς ἐγένετο
 ἡ τῆς πόλεως ῥώμη τε καὶ ἀρετὴ. Οἰομένων γὰρ ἤδη αὐτὴν
 καταπεπολεμησθαι, καὶ ἀπειλημμένων ἐν Μιτυλήνῃ τῶν
 νεῶν, βοηθήσαντες ἐξήκοντα ναυσὶν, αὐτοὶ ἐμβάντες εἰς τὰς
 ναῦς, καὶ ἄνδρες γενόμενοι ὁμολογουμένως ἀριστοὶ, νικήσαν-
 τες μὲν τοὺς πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φίλους, ἀναξίου
 τύχης τυγχόντες, οὐκ ἀναιρεθέντες ἐκ τῆς θαλάττης, κεύνται
 ἐνθάδε. Ὡν χρὴ αἰεὶ μεμνησθαι τε καὶ ἐπαινεῖν· τῇ μὲν γὰρ
 ἐκείνων ἀρετῇ ἐνικήσαμεν οὐ μόνον τὴν τότε ναυμαχίαν
 ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον πόλεμον· δύξαν γὰρ δι' αὐτοὺς ἡ πόλις
 ἔσχε μήποτ' ἂν καταπολεμηθῆναι, μηδ' ὑπὸ πάντων ἀν-
 θρώπων· καὶ ἀληθῆ ἔδοξε· τῇ δὲ ἡμετέρᾳ αὐτῶν διαφορᾷ
 ἐκρατήθημεν οὐχ ὑπὸ τῶν ἄλλων· ἀήττητοι γὰρ ἔτι καὶ νῦν
 ὑπὸ γε ἐκείνων ἐσμέν· ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐνι-
 κήσαμεν καὶ ἠττήθημεν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡσυχίας γενομένης,
 καὶ εἰρήνης πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ οἰκείος ἡμῶν πόλεμος οὐ-
 τως ἐπολεμήθη, ὥστε, εἴπερ εἰμαρτημένον εἶη ἀνθρώποις
 στασιάζειν, μὴ ἂν ἄλλως εὖξασθαι μηδένα πόλιν ἐκυτοῦ νο-
 σῆσαι· ἐκ τε γὰρ τοῦ Πειραιεῖος καὶ τοῦ Ἄστεος ὡς ἀσμένως
 καὶ οἰκείως ἀλλήλοις συνέμιζαν οἱ πολῖται, καὶ παρ' ἐλπίδα
 τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι τὸν τε πρὸς τοὺς ἐν Ἐλευσίνι πόλεμον ὡς
 μετρίως ἔθεντο. Καὶ τούτων ἀπάντων οὐδὲν ἄλλ' αἴτιον, ἢ
 τῷ ὄντι ξυγγένεια, φιλίαν βέβαιον καὶ ὁμόφυλον οὐ λόγῳ
 ἀλλ' ἔργῳ παρεχομένη.

8. Χρὴ δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τελευτησάντων
 ὑπ' ἀλλήλων μνείαν ἔχειν, καὶ διαλλάττειν αὐτοὺς, ᾧ δυνά

μεθα, εὐχαῖς καὶ θυσίαις ἐν τοιαῖςδε τοῖς κρατοῦσιν αὐτῶν εὐχομένους, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς διηλλάγμεθα· οὐ γὰρ κακία ἀλλήλων ἤψαντο, οὐδ' ἔχθρα, ἀλλὰ δυστυχία· μάρτυρες δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ ἔσμεν τούτων οἱ ζῶντες· οἱ αὐτοὶ γὰρ ὄντες ἐκείνοις γένει, συγγνώμην ἀλλήλοις ἔχομεν ὧν τ' ἐποιήσαμεν, ὧν τ' ἐπάθομεν. Μετὰ δὲ τοῦτο παντελοῦς εἰρήνης ἡμῖν γενομένης, ἡσυχίαν ἤγεν ἡ πόλις, τοῖς μὲν βαρβάρους συγγνώσκουσα, ὅτι, παθόντες ὑπ' αὐτῆς κακῶς ἰκανῶς, οὐκ ἐνδεῶς ἡμύνοντο, τοῖς δὲ Ἕλλησιν ἀγανακτοῦσα, μεμνημένη ὡς εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῆς οἴαν χάριν ἀπέδωσαν, κοινωσάμενοι τοῖς βαρβάρους, τὰς τε ναῦς περιελόμενοι, αἱ ποτ' ἐκείνους ἔσωσαν, καὶ τείχη καθελόντες, ἀνθ' ὧν ἡμεῖς τάκεινων ἐκωλύσαμεν πεσεῖν. Διανοουμένη δὲ ἡ πόλις μὴ ἂν ἔτι ἀμύναι μῆτε Ἕλλησι πρὸς ἀλλήλων δουλουμένοις, μῆτε ὑπὸ βαρβάρων, οὕτως ἔκει. Ἡμῶν οὖν ἐν τοιαύτῃ διανοίᾳ ὄντων, ἡγησάμενοι Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὲν τῆς ἐλευθερίας ἐπικούρους πεπτωκέναι ἡμᾶς, σφέτερον δὲ ἤδη ἔργον εἶναι καταδουλοῦσθαι τοὺς ἄλλους, ταῦτ' ἔπραττον.

ΙΟ. Καὶ μὴκύνειν μὲν τί δεῖ; Οὐ γὰρ πάλα, οὐδὲ πολλῶν ἀνθρώπων γεγονότα λέγοιμ' ἂν τὰ μετὰ ταῦτα· αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν, ὡς ἐκπεπληγμένοι ἀφίκοντο εἰς χρεῖαν τῆς πόλεως τῶν τε Ἑλλήνων οἱ πρῶτοι, Ἀργεῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι καὶ τό γε θεῖοτάτον πάντων, τὸ καὶ βασιλέα εἰς τοῦτο ἀπορίας ἀφικέσθαι, ὥς περιστῆναι αὐτῷ μηδαμῶθεν ἄλλοθεν τὴν σωτηρίαν γενέσθαι ἀλλ' ἢ ἐκ ταύτης τῆς πόλεως, ἣν προθύμως ἀπόλλυ. Καὶ δὴ καὶ εἴ τις βούλοιο τῆς πόλεως κατηγορεῖσαι δικαίως, τοῦτ' ἂν μόνον λέγων ὀρθῶς ἂν κατηγοροῖ, ὡς αἰεὶ λίαν φιλοκτίρμων ἐστὶ, καὶ τοῦ ἥττονος θεραπῆς. Καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ οὐκ οἶα τε ἐγένετο καρτερῆσαι, οὐδὲ διαφυλάξαι, ἀ-ἐδέδοκτο αὐτῇ, τὸ

μηδενὶ δουλουμένῳ βοηθεῖν τῶν σαφῶς ἀδικησάντων· ἀλλὰ ἐκάμφθη, καὶ ἐδούθησε· καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας αὐτῇ βοήθησασα ἀπελύσατο δουλείας, ὡς ἔλευθέρους εἶναι, μέχρις οὗ πάλιν αὐτοὶ αὐτοὺς καταδουλώσαντο· βασιλεὶ δὲ αὐτῇ μὲν οὐκ ἐτόλμησε βοηθῆσαι, αἰσχυρομένη τὰ τρόπαια τὰ τε Μικραθῶνι καὶ Σκλημῶνι καὶ Πλαταιαῖς· φυγάδας δὲ καὶ ἐθελοντὰς ἐάσασα μόνον βοήθησαι, ὁμολογουμένως ἔσωσε. Τειχισαμένη δὲ καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη τὸν πολέμον, ἐπειδὴ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, ὑπὲρ Παρίων ἐπολέμηε Λακεδαιμονίους.

II. Φοβηθεὶς δὲ βασιλεὺς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἐώρα Λακεδαιμονίους τῷ κατὰ θάλατταν πολέμῳ ἀπαγορευόντας, ἀποστῆναι βουλούμενος, ἐξήτει τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ, (οὗσπερ πρότερον Λακεδαιμόνιοι αὐτῷ ἐξέδουσαν) εἰ μέλλοι συμμαχήσειν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμμαχοῖς, ἠγούμενος οὐκ ἐθελήσειν, ἢ αὐτῷ πρόβρασις εἴη τῆς ἀποστάσεως. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων συμμαχῶν ἐψεύσθη· (ἠθέλησαν γὰρ αὐτῷ ἐκδιδόναι, καὶ ξυνέθεντο καὶ ὤμωσαν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι καὶ Βαιῶται, καὶ ἄλλοι σύμμαχοι, εἰ μέλλοι χρήματα παρέξειν, ἐκδώσειν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἕλληνας) μόνοι δὲ ἡμεῖς οὐκ ἐτολμήσαμεν οὔτε ἐκδοῦναι, οὔτε ὁμῶσαι. Οὕτω δὴ τοι τόγχε τῆς πόλεως γενναῖον καὶ ἐλευθερον βέλαιόν τε καὶ ὑγιές ἐστι καὶ φύσει μισοβάρβαρον, διὰ τὸ εὐκρινῶς εἶναι Ἕλληνας καὶ ἀμιγεῖς βαρβάρων! Οὐ γὰρ Πέλοπες, οὐδὲ Κᾶδοι, οὐδὲ Αἴγυπτοὶ τε καὶ Δαναοὶ, οὐδὲ ἄλλοι πολλοὶ, φύσει μὲν βάρβαροι ὄντες, νόμῳ δὲ Ἕλληνες, συνοικοῦσιν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτοὶ Ἕλληνες, οὐ μισοβάρβαροι, οἰκοῦμεν. Ὅθεν καθαρὸν τὸ μῖσος ἐντέτικε τῇ πόλει τῆς ἀλλοτριᾶς φύσεως. Ὅμως δ' οὖν ἐμονώθημεν πάλιν διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον ἔργον ἐργάσασθαι, Ἕλληνας

βαρβάρους ἐκδόντες. Ἐλθόντες δὲ εἰς ταῦτα, ἐξ ὧν καὶ το-
πρότερον κατεπολεμήθημεν, σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα
τὸν πόλεμον· καὶ γὰρ ναῦς καὶ τείχη ἔχοντες, καὶ τὰς ἡμε-
τέρας αὐτῶν ἀποικίας, ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου. Οὕτως
ἀγαπητῶς ἀπηλλάττοντο καὶ οἱ πολέμιοι. Ἄνδρῶν μέντοι
ἀγαθῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἐστερηθήμεν, τῶν τε ἐν
Κορίνθῳ χρησαμένων δυσχωρία, καὶ ἐν Λεγαίῳ προδοσία·
ἀγαθοὶ δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐλευθερώσαντες καὶ ἐμβαλόντες
ἐκ τῆς θαλλάττης Λακεδαιμονίους. Ἦν ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἀνα-
μνησκῶ, ὑμᾶς δὲ πρέπει ζυνεπαινεῖν τε καὶ κοσμεῖν τοι-
ούτους ἄνδρας.

12. Καὶ τὰ μὲν δὴ ἔργα ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐνθάδε
κειμένων, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ὑπὲρ τῆς πόλεως τετελευ-
τήκασι, πολλὰ μὲν τὰ εἰρημένα καὶ καλὰ, πολὺ δ' ἔτι πλείω
καὶ καλλίω τὰ ὑπολειπόμενα· πολλὰ γὰρ ἂν ἡμέραι καὶ
νύκτες οὐχ ἱκανὰ γένοιτο τῷ τὰ πάντα μέλλοντι περαί-
νειν. Τούτων οὖν χρὴ μεμνημένους, τοῖς τούτων ἐγγόνις
πάντ' ἄνδρα παρακελεύεσθαι, ὥσπερ ἐν πολέμῳ, μὴ λείπειν
τὴν τάξιν τὴν τῶν προγόνων, μηδ' εἰς τοῦπίσω ἀναχωρεῖν
εἰκόντας κόκῃ. Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ αὐτὸς, ὧ παῖδες ἀνδρῶν
ἀγαθῶν, νῦν τε παρακελεύομαι, καὶ ἐν τῷ λοιπῷ χρόνῳ,
ὅπου ἂν τῷ ἐντυγχάνω ὑμῶν, καὶ ἀναμνήσω καὶ διακελεύ-
σομαι προθυμεῖσθαι εἶναι ὡς ἀρίστους· ἐν δὲ τῷ παρόντι
δίκαιός εἰμι εἰπεῖν, ἃ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπέσεικῃπον ἀπαγ-
γέλλειν τοῖς λειπομένοις, εἴτι πάσχοιεν, ἢνίκα κινδυνεύειν
ἔμελλον. Φράσω δὲ ὑμῖν, ἃ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων, καὶ
εἶα νῦν ἡδέως ἂν εἴποιεν ὑμῖν, λαβόντες δύναμιν, τεκμαι-
ρόμενος ἐξ ὧν τότε ἔλεγον.

13. Ἀλλὰ νομίζειν χρὴ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων, ἃ ἂν
ἀπαγγέλλω. ἔλεγον δὲ τάδε· Ἦ παῖδες, ὅτι μὲν ἐσε πατέ-

ρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μὴνύει τὸ νῦν παρόν· ἡμῖν δὲ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἰρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ἡμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰ ὄνειδῆ καταστήσαι, καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γενὸς αἰσχύναι, ἡγούμενοι τῷ τοῦ αὐτοῦ αἰσχύνοντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιοῦτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων οὔτε θεῶν φίλον εἶναι, οὔτ' ἐπὶ γῆς οὔθ' ὑπὸ γῆς, τελευτήσαντι. Χρὴ οὖν, μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, ἐάν τι καὶ ἄλλα ἀσκήτε, ἀσκέειν μετ' ἀρετῆς, εἰδότας, ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχρὰ καὶ κακὰ· οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας, (ἄλλω γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ, καὶ οὐχ ἑαυτῷ·) οὔτε σώματος κάλλος καὶ ἰσχύς, δειλῶ καὶ κακῶ ζυνοικουτα, πρέποντα φαίνεται, ἀλλ' ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα, καὶ ἐκφαίνει τὴν δειλίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη, χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία οὐ σοφία φαίνεται. Ἐν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὑστατον καὶ διαπαντὸς πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειραῶσθε ἔχειν, ὅπως μάλιστα μὲν υπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλείη· εἰ δὲ μὴ, ἴστε, ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύναν φέρει, ἡ δὲ ἥττα, ἐὰν ἡττώμεθα, εὐδαιμονίαν. Μάλιστα δ' ἂν νικώμεθα, καὶ ὑμεῖς νικήητε, εἰ παρασκευάσασθε τῇ τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησάμενοι, μηδ' ἀναλώσαντες αὐτήν, γνότες, ὅτι ἀνδρῖ, οἰομένῳ τι εἶναι, οὐκ ἔστιν αἴχιον ἢ παρέχειν ἑαυτὸν τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων· εἶναι μὲν γὰρ τιμᾶς γονέων ἐγκόνοις καλῶς θησαυρὸς καὶ μεγαλοπρεπῆς, χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐγκόνοις παραδιδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἀνάνδρον, ἀπορία ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων τε καὶ εὐδοξίων. Καὶ ἐὰν μὲν ταῦτα ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ

φίλους ἡμᾶς ἀφίζεσθε, ὅταν δὴ ὑμᾶς ἢ προσήκουσα μοῖρα κομίσῃ ἀμελήσαντας δεῦρ' ὑμᾶς καὶ κκιισθέντας οὐδεὶς εὐμενῶς ὑποδέξεται. Τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω.

14. Πατέρας δὲ ἡμῶν, οἷς εἰσι, καὶ μητέρας αἰεὶ χρὴ παραμυθεῖσθαι, ὡς χρὴ ῥᾶστα φέρειν τὴν ξυμφορὰν, ἐὰν ἄρα ξυμβῆ γενέσθαι, καὶ μὴ ξυνοδύρεσθαι, (οὐ γὰρ τοῦ λυπήσαντος προσδεήσονται· ἰκανὴ γὰρ ἔσται καὶ ἡ γενομένη τύχη τοῦτο πορίζεσθαι·) ἀλλ' ἰωμένους καὶ προὔνοντας ἀναμιμνήσκειν αὐτούς, ὅτι ὧν εὐχονται τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκουσιν· οὐ γὰρ ἀθανάτους σφίσι παῖδας εὐχοντο γενέσθαι, ἀλλ' ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς· ὧν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν ὄντων. Πάντα δὲ οὐ ῥᾶδιον θνητῶ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἐκβαίνειν. Καὶ φέροντες μὲν ἀνδρείως τὰς ξυμφοράς, δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων πατέρες εἶναι, καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι· ὑπεύκοντες δὲ, ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι, ἢ ἡμῶν τοὺς ἐπαινοῦντας καταψευδέσθαι. Χρὴ δὲ οὐδέτερα τούτων, ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα πάντων ἡμῶν ἐπαινέτας εἶναι, ἔργῳ παρέχοντας αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι πατέρας ὄντας ἀνδρας ἀνδρῶν. Πάλαι γὰρ δὴ τὸ Μιθῆν ἄγαν λεγόμενον καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι· τῷ γὰρ ὄντι εὐ λέγεται. Ὅτω γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὴν ἀνήρηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἢ ἐγγὺς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ εὐ ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασαι καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκευάσται ζῆν· οὗτός ἐστιν ὁ σόφρων, καὶ οὗτος ὁ ἀνδρεῖός καὶ φρόνιμος· οὗτος, γιγνομένων χρημάτων καὶ παίδων, καὶ διαφθειρομένων, μάλιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ· οὔτε γὰρ χαίρων οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται, διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. Τοιοῦτους δὲ ἡμεῖς γε ἀξιούμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι, καὶ βουλόμεθα, καὶ φαιμέν καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν.

παρέχονεν τοιούτους, οὐκ ἀναγκαζοῦντας, οὐδὲ φοβούμενους ἄγκυ, εἰ δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι.

15. Δεόμεθα δὴ καὶ πατέρων καὶ μητέρων, τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρωμένους, τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι, ὅτι οὐ θρηνοῦντες, οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς, ἡμῖν μάλιστα χαριοῦνται· ἀλλ' εἴτις ἐστὶ τοῖς τετελευτηκόσιν αἰσθησις τῶν ζώντων, οὕτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν μάλιστα ἑαυτοὺς τε κακοῦντες, καὶ βαρέως φέροντες τὰς ξυμποράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως, μάλιστ' ἂν χαρίζοντο· τὰ μὲν γὰρ, ἡμέτερα τελευτῆν ἤδη ἔξει, ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις· ὥστε πρέπει αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηνεῖν· γυναικῶν δὲ τῶν ἡμετέρων καὶ παιδῶν ἐπιμελοῦμεναι, καὶ τρέφοντες, καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες, τῆς τε τύχης μάλις ἂν εἶεν ἐν λήθῃ, καὶ ζῶεν κάλλιον καὶ ὀρθότερον καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον. Ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀγγέλλειν. Τῇ δὲ πόλει παρακελευόμεθ' ἂν, ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ υἱῶν ἐπιμελήσονται, τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως· νῦν δὲ ἴσμεν, ὅτι, καὶ ἐὰν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται.

16. Ταῦτα οὖν, ὦ παῖδες καὶ γονεῖς τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοί τε ἐπέσκηπτον ἡμῖν ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ, ὡς δύναμαι, προθυμότερα ἀπαγγέλλω· καὶ αὐτὸς δέομαι ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν μιμεῖσθαι τοὺς αὐτῶν, τῶν δὲ θαρσέειν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ γηροτροφησάντων ἡμᾶς καὶ ἐπιμελησομένων, ὅπου ἂν ἕκαστος ἐκάσῳ ἐντυγχάνῃ ὄτροφον τῶν ἐκείνων. Τῆς δὲ πόλεως ἴστε που καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅτι, νόμους θεμένη περὶ τοὺς τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτησάντων παῖδάς τε καὶ γεννήτορας, ἐπιμελεῖται, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων πολιτῶν προστέτακται φυλάττειν ἀρχῇ, ἥπερ μεγίστη ἐστίν, ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται.

πατέρες τε καὶ μητέρες· τοὺς δὲ παῖδας συνεκτρέφει αὐτῇ, προθυμουμένη ὅτι μάλισ' ἄδελφον αὐτοῖς τὴν ὄρφανίαν γενέσθαι, ἐν πατρὸς σῆματι κατασταῖσα αὐτοῖς αὐτὴ ἔτι τε παισὶν οὖσι, καὶ, ἐπειδὴν εἰς ἀνδρὸς τέλος ἴωσιν, ἀποπέμπει ἐπὶ τὰ σφέτερόν αὐτῶν πανοπλίᾳ κοσμήσασα, ἐνδεικνυμένη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα, ὄργανα τῆς πατρώας ἀρετῆς διδούσα, καὶ ἅμα οἰωνοῦ χάριν ἄρχεσθαι ἰέναι ἐπὶ τὴν πατρίαν ἐστὶν ἄρξοντα μετ' ἰσχύος, ὄπλοις κεκοσμημένον· αὐτοὺς δὲ τοὺς τελευτήσαντας τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, αὐτὴ τὰ νομιζόμενα ποιούσα κοινῇ πᾶσιν, ἅπερ ἰδίᾳ ἐκάστῳ ἰδίᾳ γίγνεται, πρὸς δὲ τούτοις ἀγῶνας γυμνικούς καὶ ἵππικούς τιθεῖσα καὶ μουσικῆς τᾶσης, καὶ ἀτεχνῶς τῶν μὲν τελευτησάντων ἐν κληρονόμου καὶ υἱέος μοίρα καθεστηκυῖα, τῶν δὲ υἱέων ἐν πατρὸς, γονέων δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἐν ἐπιτρόπου, πᾶσαν πάντων παρὰ πάντα χρόνον ἐπιμέλειαν ποιουμένη. Ὡν χρὴ ἐνθυμουμένους πρῶτον φέρειν τὴν ξυμφορὰν· τοῖς γὰρ τελευτήσασιν καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως ἂν προσφιλέστατοι εἴητε, καὶ ῥᾶστοι θεραπεύειν τε καὶ θεραπεύεσθαι. Νῦν δὴ ἤδη ὑμεῖς τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, κοινῇ κατὰ τὸν νόμον τοὺς τε τελευτηκότας ἀπολοφυράμενοι, ἅπιτε.

16. Οὗτός σοι ὁ λόγος, ὦ Μενέξενε, Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστί. Me. Νῆ Δία, ὦ Σώκρατες, μακαρίαν γε λέγεις τὴν Ἀσπασίαν, εἰ, γυνὴ οὔσα, τοιούτους λόγους οἷα τ' ἐστὶ συντιθέναι. Σω. Ἄλλ' εἰ μὴ πιστεύεις, ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἀκούσῃ αὐτῆς λεγούσης. Me. Πολλάκις, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἐντετύχηκα Ἀσπασίᾳ, καὶ οἶδα, οἷα ἐστὶ. Σω. Τί οὖν; οὐκ ἄγασαι αὐτὴν, καὶ νῦν χάριν ἔχεις τοῦ λόγου αὐτῆς; Me. Καὶ πολλήν γε, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ χάριν ἔχω τούτου τοῦ λόγου ἐκείνη ἢ ἐκείνῳ, ὅστις σοι ὁ εἰπὼν ἐστὶν αὐτόν· καὶ

πρό γε ἄλλων πολλὴν χάριν ἔχω τῷ εἰπόντι. Σω. Εὖ ἂν
ἔχοι ἄλλ' ὅπως μου μὴ κατερεῖς, ἵνα καὶ αὐθὶς σοι πολλοὺς
καὶ καλοὺς λόγους παρ' αὐτῆς πολιτικοὺς ἀπαγγέλλω. Με.
Θάρρει, οὐ κατερῶ, μόνον ἀπάγγελλε. Σω. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔσαι.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ.

1. Ἐπειδὴ τοὺς ἐν τῷ τάφῳ κειμένους, ἀνδρας ἀγαθοὺς ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ γεγεννημένους ἔδοξε, τῇ πόλει δημοσίᾳ θάπτειν, καὶ προσέταξεν ἐμοὶ τὸν νομιζόμενον λόγον εἰπεῖν ἐπ' αὐτοῖς, ἐσκόπουν μὲν εὐθὺς, ὅπως τοῦ προσήκοντος ἐπαίνου τεύξονται· ἐξετάζων δὲ καὶ σκοπῶν ἀξίως εἰπεῖν τῶν τετελευτηκότων, ἐν τι τῶν ἀδυνάτων εὕρισκον ὄν' οἱ γὰρ τὴν ὑπάρχουσαν πᾶσιν ἔμφυτον τοῦ ζῆν ὑπερεῖδον ἐπιθυμίαν, καὶ τελευτῆσαι καλῶς μᾶλλον ἠβουλήθησαν, ἢ ζῶντες τὴν Ἑλλάδα ἰδεῖν ἀτυχοῦσαν, πῶς οὐκ ἀνυπέβλητον παντὶ λόγῳ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν καταλελοιπάσιν; ὁμοίως μέντοι διαλεχθῆναι τοῖς πρότερόν ποτε εἰρηκόσιν ἐνθάδ' εἶναι μοι δοκεῖ.

2. Ὡς μὲν οὖν ἡ πόλις σπουδάζει περὶ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τελευτῶντας, ἐκ τε τῶν ἄλλων ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου, καθ' ὃν αἰρεῖται τὸν ἐροῦντα ἐπὶ ταῖς δημοσίαις ταφαῖς· εἰδυῖα γὰρ παρὰ τοῖς χρηστοῖς ἀνδράσι τὰς μὲν τῶν χρημάτων κτήσεις καὶ τὰς τῶν κατὰ βίον ἡδονῶν ἀπολαύσεις ὑπερεωραμένας, τῆς δ' ἀρετῆς καὶ τῶν ἐπαίνων πᾶσαν τὴν ἐπιθυμίαν οὔσαν, ἐξ' ὧν ταῦτ' αὐτοῖς μάλιστα γένοιτο λόγων, τούτοις ᾤθησαν δεῖν αὐτοὺς τιμᾶν, ἢ, ἢν ζῶντες ἐκτήσαντο εὐδοξίαν, αὐτὴ καὶ τετελευτηκόσιν αὐτοῖς ἀποδοθεῖη. Εἰ μὲν οὖν τὴν ἀνδρίαν μόνον

αὐτοῖς τῶν εἰς ἀρετὴν ἀνηκόντων ὑπάρχουσαν ἐώραν, ταύτην ἂν ἐπαινέσας, ἀπληλαττόμην τῶν λοιπῶν· ἐπειδὴ δὲ καὶ γεγενῆσθαι καλῶς, καὶ πεπαιθεῖσθαι σωφρόνως, καὶ βεβιωκέναι φιλοτίμως συμβέβηκεν αὐτοῖς, ἐξ ὧν εἰκότως ἦσαν σπουδαῖοι, αἰσχυνοίμην ἂν, εἴ τι τούτων φανεῖν παραλιπῶν. Ἄρξομαι δ' ἀπὸ τῆς τοῦ γένους αὐτῶν ἀρχῆς· ἡ γὰρ εὐγένεια τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἐκ πλείστου χρόνου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνωμαλόγηται· οὐ γὰρ μόνον εἰς πατέρ' αὐτοῖς, καὶ τῶν ἄνω προγόνων κατ' ἀνδρᾶ ἀνενεγκεῖν ἐκάστω τὴν φύσιν ἐστίν, ἀλλ' εἰς ὅλην κοινῇ τὴν ὑπάρχουσαν πατρίδα, ἧς αὐτόχθονες ὁμολογοῦνται εἶναι· μόνοι γὰρ πάντων ἀνθρώπων, ἐξ ἧς περ ἔφυσαν, ταύτην ἔκκησαν, καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν παρέδωκαν. Ὡστε δικαίως ἂν τις ὑπολάβῃ, τοὺς μὲν εἰς τὰς ἐπὶ ἡλῶδας ἐλθόντας πόλεις, καὶ τούτων πολίτας προσαγορευομένους, ὁμοίους εἶναι τοῖς εἰσποιητοῖς τῶν παιδῶν, τούτους δὲ γνησίους γόνω τῆς πατρίδος πολίτας εἶναι. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ τοὺς καρπούς, οἷς ζῶσιν ἀνθρώποι, παρ' ἡμῖν πρώτοις φανῆναι, χωρὶς τοῦ μέγιστον εὐεργέτημ' εἰς πάντα γενέσθαι, ὁμολογούμενον σημεῖον ὑπάρχειν τοῦ μητέρα τὴν χώραν εἶναι τῶν ἡμετέρων προγόνων· πάντα γὰρ τὰ τίκοντα ἅμα καὶ τροφήν τοῖς γιγνομένοις ἀπ' αὐτῆς τῆς φύσεως φέρει· ὅπερ ἢ δε ἢ χώρα πεποίηκε.

3. Τὰ μὲν οὖν εἰς γένος ἀνήκοντα, τοιαῦτα δι' αἰῶνος ὑπάρχει τοῖς τῶνδε τῶν ἀνδρῶν προγόνοις· τὰ δ' εἰς ἀνδρίαν καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, πάντα μὲν κατοικῶ λέγειν, φυλαττόμενος, μὴ μῆκος ἄκαιρον ἐγγένηται τῷ λόγῳ· ἃ δὲ καὶ τοῖς εἰδόσι χρήσιμα ἀναμνησθῆναι, καὶ τοῖς ἀπειροῖς κάλλιστα ἀκοῦσαι, καὶ ζῆλον ἔχει πολὺν καὶ μῆκος λόγων ἄλυπον ἔχοντα, ταῦτα ἐπὶ κεφαλαίων εἰπεῖν πειράσομαι· οἱ γὰρ τῆς κατὰ τὸν παρόντα χρόνον γενεᾶς πρόγονοι καὶ πατέρες,

καὶ τούτων ἐπάνω τὰς προσηγορίας ἔχοντες, αἷς ὑπὸ τῶν ἐν γένει γνωρίζονται, ἠδίκησαν μὲν οὐδένα πρόποτε, οὔτε Ἕλληνα οὔτε βάρβαρον, ἀλλ' ὑπῆρχεν αὐτοῖς, πρὸς ἀπασί τοῖς ἄλλοις, καλοῖς κάγαθοῖς καὶ δικαιοτάτοις εἶναι. Ἀμυνόμενοι δὲ πολλὰ καὶ λαμπρὰ διεπράξαντο· καὶ γὰρ τὸν Ἀμαζόνων στρατὸν ἐλθόντα ἐκράτησαν οὕτως, ὥστ' ἐξω Φάσιδος ἐκβαλεῖν, καὶ τὸν Εὐμόλπου καὶ πολλῶν ἄλλων στόλον οὐ μόνον ἐκ τῆς οἰκείας ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων χώρας ἐξῆλασαν· οὐς οἱ πρὸ ἡμῶν οἰκοῦντες πρὸς ἐσπέραν πάντες οὔθ' ὑπέμειναν, οὔτ' ἠδυνήθησαν κωλύσαι· καὶ μὴν καὶ τῶν Ἡρακλέους παίδων, ὃς τοὺς ἄλλους ἐσωξε, σωτήρης ὠνομάσθησαν, ἤνικα ἦλθον εἰς τήνδε τὴν γῆν ἰκέται, φεύγοντες Εὐρυσθέα· καὶ πρὸς πᾶσι τούτοις καὶ πολλοῖς ἄλλοις καὶ καλοῖς ἔργοις, τὰ τῶν κατοικομένων νόμιμα οὐ περιεῖδον ὑβριζόμενα, ὅτε τοὺς ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας θάπτειν ἐκόλυε Κρέων.

4. Τῶν μὲν οὖν εἰς μύθους ἀνηνεγμένων ἔργων πολλὰ παραλιπῶν, τούτων ἐπεμνήσθη, ὧν οὕτως ἕκαστον εὐσχήμονας καὶ πολλοὺς ἔχει λόγους, ὥς καὶ τοὺς τῶν ἀδομένων ποιητὰς, καὶ πολλοὺς τῶν συγγραφέων ὑποθέσεις τὰ ἐκείνων ἔργα τῆς αὐτῶν μουσικῆς πεποιῆσθαι· ἃ δὲ τῇ μὲν ἀξία τῶν ἔργων οὐδὲν ἐστὶ τούτων ἐλάττω, τῷ δ' ὑπογυϊότερ εἶναι τοῖς χρόνοις οὐπω μεμυθολόγηται, οὐδ' εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐπανῆκται τάξιν, ταῦτ' ἤδη λέξω. Ἐκεῖνοι τὸν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἀσίας στόλον ἐλθόντα μόνον δις ἡμύναντο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ διὰ τῶν ἰδίων κινδύνων κοινῆς σωτηρίας πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν αἴτιοι κατέστησαν. Καὶ προειρήται μὲν, ὃ μέλλω λέγειν, ὑπ' ἄλλων πρότερον· δεῖ δὲ μηδὲ νῦν τοῦ δικαίου καὶ καλῶς ἔχοντος ἐπαίνου τοὺς ἀνδρας ἐκείνους στερηθῆναι· τοσοῦτον γὰρ ἀμείνους τῶν ἐπὶ

Τροίαν στρατευσαμένων νομίζουσιν ἂν εικότως, ὅσον οἱ μὲν, ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ὄντες ἀριστεῖς, δέκ' ἔτη τῆς Ἀσίας ἐν χωρίον πολιορκουῦντες μόλις εἶλον, οὗτοι δὲ τὸν ἐκ πάσης τῆς ἡπείρου στόλον ἐλθόντα μόνοι, τᾶλλα πάντα κατεστραμμένον, οὐ μόνον ἠμύναντο, ἀλλὰ καὶ τιμωρίαν, ὑπὲρ ὧν τοὺς ἄλλους ἠδίκουν, ἐπέθηκαν.

5. Ἔτι τοίνυν τὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς Ἑλλήσι πλεονεξίας κωλύοντες, πάντα, ὅσους συνέβη γενέσθαι, κινδύνους ὑπέμειναν, ὅπου τὸ δίκαιον εἴη τεταγμένον, ἐνταῦθα προσνέμοντες ἑαυτοὺς, ἕως εἰς τὴν νῦν ζῶσαν ἡλικίαν ὁ χρόνος προήγαγεν ἡμᾶς. Μηδεὶς δ' ἠγείσθω με ἀποροῦντα, ὅ,τι χρῆ περὶ τούτων εἰπεῖν ἐκάστου, ταῦτα τὰ πραχθέντα ἀπρηθμηκέναι· εἰ γὰρ ἀπάντων ἀμνηχανώτατος ἦν ὅ,τι χρῆ λέγειν πορίσασθαι, ἢ ἐκείνων ἀρετὴ πολλὰ καλὰ δίδωσιν αὐτῇ εἰπεῖν καὶ πρόχειρα, ἃ βράδιον μὲν ἐστὶ διελεθεῖν· ἀλλὰ προαιροῦμαι, τῆς εὐγενείας καὶ τῶν παρὰ τοῖς προγόνους μεγίστων μνησθεῖς, ὡς τάχιστα συνάψαι τὸν λόγον πρὸς τὰ τοῖςδε πεπραγμένα, ἢ, ὡσπερ τὰς φύσεις ἦσαν συγγενεῖς, οὕτω καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπ' αὐτῶν κοινούς ποιήσωμαι, ὑπαλαμβάνων ταῦτ' ἂν εἶναι κεχαρισμένα κάκεινοις, καὶ μάλιστα ἀμφοτέροις, εἰ τῆς ἀλλήλων ἀρετῆς μὴ μόνον τῇ φύσει μετάσχοιεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπαίνουσι. Ἀνάγκη δ' ἐν τῷ μεταξύ διαλαβεῖν, καὶ πρὸ τοῦ τὰ τοῖςδε πεπραγμένα τοῖς ἀνδράσι δηλοῦν, καὶ τοὺς ἔξω τοῦ γένους πρὸς τὸν τάφον ἠκολουθηκότας πρὸς εὐνοίαν παρακαλέσαι· καὶ γὰρ, εἰ μὲν εἰς χρημάτων δαπάνην, ἢ τινα ἄλλην θεωρίαν ἵππικῶν ἢ γυμνικῶν ἄθλων ἐτάχθην κοσμηῆσαι τὸν τάφον, ὅσπερ ἂν προθυμότερον καὶ ἀκριθέστερον τοῦτο παρεσκευάσμην, τοσούτῳ μάλλον ἂν προσήκοντα ἔδοξα πεποιηκέναι· λόγῳ δ' ἐπαινέσαι τοὺςδε τοὺς ἀνδρας αἰρεθεῖς, ἐὰν μὴ τοὺς ἀκούοντας συμβουλομέ-

νοὺς λάβω, φοβοῦμαι, μὴ τῇ προθυμίᾳ τούναντίον, οὐ δεῖ, ποιήσω· ὁ μὲν γὰρ πλοῦτος, καὶ τὸ τάχος, καὶ ἡ ἰσχύς, καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις ὅμοια, αὐτάρκεις ἔχει τὰς ὀνήσεις τοῖς κεκτημένοις, καὶ κρατοῦσιν ἐν αὐτοῖς, οἷς ἂν παρῆ, καὶ μηδεὶς τῶν ἄλλων βούληται· ἡ δὲ τῶν λόγων περὶ τῆς τῶν ἀκούοντων εὐνοίας προσδεῖται, καὶ μετὰ μὲν ταύτης, καὶ μετρίως ῥηθῆ, δόξαν ἤνεγκε καὶ χάριν προσποιεῖ, ἄνευ δὲ ταύτης, καὶ υπερβάλλῃ τῷ λέγειν καλῶς, προσέστη τοῖς ἀκούουσι.

6. Πολλὰ τοίνυν ἔχων εἰπεῖν, ὧν οἶδε πράξαντες δικαίως ἐπαινεθήσονται, ἐπειδὴ πρὸς αὐτοῖς εἰμι τοῖς ἔργοις, ἀπορῶ τί πρῶτον εἶπω, προϊστάμενα γὰρ [μοι] πάντα εἰς ἓνα καιρὸν δύσκριτον καθίστησί μοι τὴν αἴρεσιν αὐτῶν. Οὐ μὴν ἄλλὰ πειράσομαι τὴν αὐτὴν ποιήσασθαι τοῦ λόγου τάξιν, ἥπερ ὑπῆρξε τοῦ βίου τούτοις· οἶδε γὰρ ἐξαρχῆς ἐν πᾶσι τοῖς παιδεύμασιν ἦσαν ἐπιφανεῖς, τὰ πρόποντα καθ' ἡλικίαν ἀσκούντες ἐκάστην, καὶ πᾶσιν ἀρέσκοντες, οἷς χρῆ, γονεῦσι, φίλοις, οἰκείοις. Τοιγαροῦν, ὡς περ ἴχνη, γνωρίζουσα νῦν ἢ τῶν οἰκείων αὐτοῖς καὶ φίλων μνήμη πᾶσαν ὥραν ἐπὶ τούτους φέρεται τῷ πόθῳ, πολλὰ ὑπομνήματα λαμβάνουσα, ἐν οἷς συνήδει τούτοις ἀρίστοις οὖσιν. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ἀνδρας ἀφίκοντο, οὐ μόνον τοῖς πολίταις γνωρίμων τὴν αὐτῶν φύσιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις κατέστησαν· ἔστι γὰρ, ἔστιν ἀπάσης ἀρετῆς ἀρχὴ μὲν σύνεσις, πέρας δὲ ἀνδρεία, καὶ τῇ μὲν δοκιμάζεται τί πράκτεόν ἐστί, τῇ δὲ σώζεται. Ἐν τούτοις ἀμφοτέροις οἶδε πολὺ διήνεγκαν· καὶ γὰρ εἴ τις ἐφύετο κοινὸς πᾶσι κίνδυνος τοῖς Ἕλλησιν, οὗτοι πρῶτοι προεῖδοντο, καὶ πολλάκις εἰς σωτηρίαν ἅπαντας παρεκάλεσαν· ὅπερ γνώμης ἀπόδειξις ἐστὶν εὐφρονούσης· καὶ τῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀγνοίας μεμιγμένης κακίας, ὅτ' ἐνῆν

ταῦτα κωλύειν ἀσφαλῶς, τὰ μὲν οὐ προορώσῃς, τὰ δ' εἰρω-
νευομένης, ἥμωσ, ἡνίχ' ὑπήκουσαν, καὶ τὰ δέοντα ποιεῖν
ἠθέλησαν, οὐκ ἐμνησικακήσαν, ἀλλὰ προστάντες καὶ παρα-
σχόντες ἅπαντα προθύμως, καὶ σώματα καὶ χρήματα καὶ
συμμάχους, εἰς πείραν ἤλθον ἀγῶνος, εἰς ὃν οὐδὲ τῆς ψυχῆς
ἐφείσαντο. Ἐξ ἀνάγκης δὲ συμβαίνει, ὅταν μάχη γίγηται,
τοῖς μὲν ἠττᾶσθαι, τοῖς δὲ νικᾶν· οὐκ ἂν ὀκνήσαμι δ' εἰπεῖν,
ὅτι μοι δοκοῦσιν οἱ τελευταῖοντες ἑκατέρων ἐν τάξει τῆς μὲν
ἠττης οὐ μετέχειν, νικᾶν δὲ ὁμοίως ἀμφοτέρων· τὸ μὲν γὰρ
κρατεῖν ἐν τοῖς ζῶσιν, ὡς ἂν ὁ δαίμων παραδῶ, κρίνεται·
ὁ δ' εἰς τοῦτο ἕκαστον ἔδει παρασχέσθαι, πᾶς ὁ μένων ἐν
τάξει πεποίηκεν· εἰ δὲ, θνητὸς ὢν, τὴν εἰμαρμένην ἔσχε·
τῇ τύχῃ πέπονθε τὸ συμβαῖνον, οὐχὶ τὴν ψυχὴν ἠττήται τῶν
ἐναντίων.

7. Νομίζω τοίνυν καὶ τοῦ τῆς χώρας ἡμῶν μὴ ἐπιβῆναι
τοὺς παλαιούς, πρὸς τῇ τῶν ἐναντίων ἀγνωμοσύνῃ, τὴν
τούτων ἀρετὴν αἰτίαν γεγενῆσθαι· κατ' ἄνδρα γὰρ πείραν
εὐληφότες οἱ τότε συμμίζαντες ἐκεῖ, οὐκ ἠβούλοντο αὐτοῖς εἰς
ἀγῶνα καθίστασθαι τοῖς ἐκείνων οἰκείοις, ὑπολαμβάνοντες
ταῖς μὲν φύσεσι ταῖς ὁμοίαις ἀπαντήσεσθαι, τύχην δὲ οὐκ
εὐπορον εἶναι τὴν ὁμοίαν λαβεῖν. Δηλοῖ δὲ οὐχ ἥμισυ, ὅτι
ταῦτα οὕτως ἔχει, τὰ τῆς γεγονουίας εἰρήνης· οὐ γὰρ ἔνεστιν
εἰπεῖν οὐτ' ἀληθεστέραν, οὔτε καλλίω πρόφασιν τοῦ τῆς τῶν
τετελευτηκότων ἀγασθέντα ἀρετῆς τὸν τῶν ἐναντίων κύριον
φίλον γενέσθαι τοῖς ἐκείνων οἰκείοις βούλεσθαι μᾶλλον, ἢ
πάλιν τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων κίνδυνον ἄρασθαι. Οἶμαι δ' ἂν,
εἴ τις αὐτοὺς τοὺς παραταξαμένους ἐρωτήσῃ, πότερ' ἡγοῦν-
ται, ταῖς αὐτῶν ἀρεταῖς καὶ τῇ τοῦ προεστιακότος αὐτῶν
ἐμπειρίᾳ καὶ τόλμῃ, ἢ τῇ παραδόξῳ καὶ χαλεπῇ τύχῃ κατωρ-
θωκέναι, οὐδένα οὐτ' ἀναίσχυντον οὔτε τολμηρὸν οὕτως

εἶναι, ὄντιν' ἀντιποιήσεσθαι τῶν πεπραγμένων. Ἀλλὰ μὴν ὑπὲρ ὧν ὁ πάντων κύριος δαίμων, ὡς ἠβούλετο, ἔνειμε τὸ τέλος, πάντας ἀφείσθαι κακίας ἀνάγκη τοὺς λοιποὺς, ἀνθρώπους γε ὄντας· περὶ ὧν δ' ὁ τῶν ἐναντίων ἡγεμὼν ὑπερῆρε τοὺς ἐπὶ τούτῳ ταχθέντας, οὐχὶ τοὺς πολλοὺς οὐτ' ἐκείνων οὐθ' ἡμῶν αἰτιάσασιν' ἂν τις εἰκότως. Εἰ δ' ἄρα ἐστὶ τις ἀνθρώπων, ὅτῳ περὶ τούτων ἐγκαλέσει προσήκει, τοῖς ἐπὶ τούτῳ ταχθεῖσι Θηβαίων, οὐχὶ τοῖς πολλοῖς οὐθ' ἡμῶν οὐτ' ἐκείνων ἐγκαλέσειεν ἂν τις εἰκότως· αἱ δὴ δύναμιν λαβόντες ἔχουσαν θυμὸν ἀήτητον καὶ ἀπροφροσιστον, καὶ φιλοτιμίαν ἐράμιλλον, οὐδενὶ τούτων ὀρθῶς ἐρήσαντο. Καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ἐστὶ τούτων, ὡς ἕκαστος ἔχει γνώμης, οὕτως ὑπολαμβάνειν· ὁ δὲ ἅπασιν ὁμοίως ἀνθρώποις τοῖς οὔσι γεγένηται φανερόν, ὅτι ἡ πᾶσα τῆς Ἑλλάδος ἄρα ἐλευθερία ἐν ταῖς τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ψυχαῖς διεσώζετο.

8. Ἐπειδὴ οὖν ἡ πεπρωμένη τούτους ἀνεῖλεν, οὐδεὶς ἀντέστη τῶν λοιπῶν. Καὶ φθόνος μὲν ἀπειὴ τοῦ λόγου δοκεῖ δέ μοι τις ἂν εἰπὼν, ὅς ἡ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀρετὴ τῆς Ἑλλάδος ἦν ψυχὴ, τάληθές εἰπεῖν· ἅμα γὰρ τὰ τε τούτων πνεύματα ἀπηλλάγη τῶν οἰκείων σωμάτων, καὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος ἀξίωμα ἀνήρηται. Μεγάλην μὲν οὖν ἴσως ὑπερβολὴν δόξομεν λέγειν, ῥητέον δ' ὅμως· ὥσπερ γὰρ, εἴ τις ἐκ τοῦ καθεστηκότου κόσμου τὸ φῶς ἐξέλκοι, δυσχερὲς καὶ χαλεπὸς ἅπας ὀλειπόμενος βίος γένοιτ' ἂν, οὕτω, τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀναιρεθέντων, ἐν σκότει καὶ πολλῇ δυσκλείᾳ πᾶς ὁ προτοῦ ζῆλος τῶν Ἑλλήνων γέγονε. Διὰ πολλὰ δ' εἰκότως ὄντες τοιοῦτοι, διὰ τὴν πολιτείαν οὐχ ἥκιστα ἦσαν σπουδαῖοι· αἱ μὲν γὰρ διὰ τῶν ὀλίγων δυναστεῖται δέος μὲν ἐνεργάζονται τοῖς πολίταις, αἰσχύνην δ' οὐ παριστᾶσιν· ἡνίκα γοῦν ὁ ἀγὼν ἔλθῃ τοῦ πολέμου, πᾶς τις εὐχερῶς ἐαυ-

τὸν σώζει, συνειδὼς, ὅτι, ἐὰν τοὺς κυρίους ἢ δώροισι ἢ δι' ἄλλης ἡστυνοῦν ὀμιλίας ἐξαρέσῃται, κἀν τὰ δεινύτατα ἀσημονήσῃ, μικρὸν ὄνειδος τάλαιπὸν αὐτῷ καταστήσεται· αἱ δὲ δημοκραταὶ πολλά τε ἄλλα καλὰ καὶ δίκαια ἔχουσι, ὧν τὸν εὖ φρονούντα ἀντέχεσθαι δεῖ, καὶ τὴν παρρησίαν, ἐκ τῆς ἀληθείας ἠρημένην, ἣν οὐκ ἔστι ἀποτρέψαι τοῦ τάληθες δηλοῦν· οὔτε γὰρ πάντας ἐξαρέσασθαι τοῖς αἰσχρὸν τι ποιήσασθαι δυνατόν, οὔτε μόνος ὁ τάληθες ὄνειδος λέγων λυπεῖ· καὶ γὰρ οἱ μηδὲν ἂν εἰπόντες αὐτοὶ βλάσφημον, ἄλλου γε λέγοντος χαίρουσι ἀκούοντες. Ἄ φοβούμενοι πάντες, εἰκότως τῇ τῶν μετὰ ταῦτα ὄνειδῶν αἰσχυνῇ, τὸν τε προσιώντα ἀπὸ τῶν ἐναντίων κίνδυνον εὐρώστος ὑπέμειναν, καὶ θάνατον καλὸν εἶλοντο μᾶλλον ἢ βίον αἰσχρὸν.

9. Ἄ μὲν οὖν κοινῇ πίσιν ὑπῆρχε τοῖςδε τοῖς ἀνδράσιν εἰς τὸ καλῶς ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, εἴρηται, γένος, παιδείας, χρηστῶν ἐπιτηδευμάτων συνήθεια, τῆς ὅλης πολιτείας ὑπόθεσις· ἃ δὲ κατὰ φυλὰς παρεκάλεσεν ἐκάστους εὐρώστους εἶναι, ταῦτ' ἤδη λέξω. Ἥδεσαν ἅπαντες Ἑρεχθεῖδαι τὸν ἐπώνυμον αὐτῶν Ἑρεχθέα, ἕνεκα τοῦ σῶσαι τὴν χώραν, τὰς αὐτοῦ παῖδας, ἃς Ἰακινθίδας καλοῦσιν, εἰς προὔπτον θάνατον δόντα ἀναλῶσαι· αἰσχρὸν οὖν ἡγοῦντο, τὸν μὲν ἀπ' ἀθανάτων πεφυκότα πάντα ποιῆν ἕνεκα τοῦ τὴν πατρίαν ἐλευθερωθῆσαι, αὐτοὶ δὲ φανῆναι θνητὸν σῶμα ποιούμενοι περὶ πλείονος ἢ δόξαν ἀθάνατον. Οὐκ ἠγνοῦν Αἰγείδαι Θησέα τὸν Αἰγέως πρῶτον ἰσηγορίαν καταστησάμενον τῇ πόλει, δεινὸν οὖν ἡγοῦντο τὴν ἐκείνου προδοῦναι προαίρεσιν, καὶ τεθνήαι μᾶλλον ἡροῦντο, ἢ καταλυομένης αὐτῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησι ζῆν φιλοψυχήσαντες. Παρελήφεσαν Πανδιωνίδαι Πρόκην καὶ Φιλομήλαν, τὰς Πανδιωνος θυγατέρας, ὡς ἐτιμωρήσαντο Τηρέα διὰ τὴν εἰς αὐτὰς ὕβριν· οὐ βιωτὸν οὖν

ἐνόμιζον αὐτοῖς, εἰ μὴ, συγγενεῖς ὄντες, ὅμοιον φανήσονται τὸν θυμὸν ἔχοντες ἐκείναις, ἐφ' οἷς τὴν Ἑλλάδα ἐόρων ὑβριζομένην. Ἠκηκόεσαν Λεωντίδαι μυθολογουμένας τὰς Λεωκόρας, ὡς αὐτὰς ἔδοσαν σφάγρον τοῖς πολίταις ὑπὲρ τῆς χώρας· ὅτε δ' οὖν γυναῖκες ἐκείναι τοιαύτην ἔσχον ἀνδρῖαν, οὐ θεμιτὸν αὐτοῖς ὑπελάμβανον χεῖροσιν, ἀνδράσιν οὖσιν, ἐκείνων φανῆναι. Ἐρέμνηντο Ἰκαμαντίδαι τῶν ἐπῶν, ἐν οἷς Ὀμηρος ἕνεκα τῆς μητρὸς φασὶν Αἰθήρας Ἀκάμαντα εἰς Τροίαν στείλαι· ὁ μὲν οὖν πατὴρ ἐπειράτο κινδύνου, τοῦ σώσαι τὴν ἑαυτοῦ μητέρα ἕνεκα· οἱ δὲ, τοὺς οἴκοι σύμπατας γονέας ἕνεκα τοῦ σώσαι, πῶς οὐκ ἤμελλον πάντα κίνδυνον ὑπομένειν; Οὐκ ἐλάνθανεν Οἰνεάδας, ὅτι Κάδμου μὲν Σεμέλη, τῆς δὲ υἱὸν ὄντα, ὃν οὐ πρόπε ἔστιν ὀνομάζειν ἐπι τοῦδε τοῦ τάφου, τοῦ δὲ Οἰνεὺς γέγονεν, ἵς ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐκαλεῖτο· κοινῶ δ' ὄντος ἀμφοτέραις ταῖς τόλεσι τοῦ παρόντος κινδύνου, ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἄπασαν ᾔοντο δεῖν ἀγωνίαν ἐκτίναι. ἤδεσαν Κεκροπίδαι τὸν ἑαυτῶν ἀρχηγόν, τὰ μὲν ὡς ἔστι δράκων, τὰ δ' ὡς ἔστιν ἄνθρωπος λεγόμενον οὐκ ἄλλοθεν ποθεν, ἢ τῷ τὴν σύνεσιν αὐτὸν προσομοιοῦν ἄνθρωπῳ, τὴν ἀλκὴν δὲ δράκοντι· ἄξια δὲ τούτων πράττειν ὑπελάμβανον αὐτοῖς προσήκειν. Ἐρέμνηντο Ἰπποθουοντίδαι τῶν Ἀλώπης γάμων, ἐξ ὧν Ἰπποθῶων ἔσθι, καὶ τὸν ἀρχηγὸν ἤδεσαν ὧν, τὸ πρόπεον φυλάττων ἐγὼ τῷδε τῷ καιρῷ, τὸ σαφὲς εἰπεῖν ὑπερβαίνω· ἄξια δὲ τούτων ᾔοντο [δεῖν] προσήκειν ποιῶντες ὀφθῆναι. Οὐκ ἐλάνθανεν Λιαγτίδας, ὅτι τῶν ἀριστείων στερηθεὶς Αἴας, ἀβίωτον ἑαυτῷ ἠγάσαστο τὸν εἶον· ἠντί οὖν ὁ δαίμων ἄλλῳ τὰριστεία ἐδίδου, τότε τοὺς ἐχθροὺς ἀμυνομένοι, τεθνήαιαι δεῖν ᾔοντο, ὥστε μηδὲν ἀνάξιον αὐτῶν παθεῖν. Οὐκ ἠμνημόνου Ἀντιοχίδαι Ἡρακλέους ὄντα Ἀντίοχον δεῖν οὖν ἠγάσαντο ἢ ζῆν ἀξίως τῶν ὑπαρχόντων, ἢ τεθνήαιαι καλῶς.

ΙΟ. Οἱ μὲν οὖν ζῶντες οἰκεῖσι τούτων ἐλεεινοί, τοιούτων ἀνδρῶν ἐστερημένοι, καὶ τυνηθείς πολλῆς καὶ φιλανθρωπού διεξευγμένοι, καὶ τὰ τῆς πατρίδος πράγματ' ἔρημα καὶ θακρῶν καὶ πένθους πλήρη· οἱ δὲ εὐδαίμονες τῷ δικαίῳ λογισμῷ, πρῶτον μὲν ἀντὶ μικροῦ χρόνου πολὺν καὶ τὸν ἅπαντα εὐκλειαν ἀγῆρων καταλείπουσιν, ἐν ἧ καὶ παῖδες οἱ τούτων ὀνομαστὶ γραφῆσονται, καὶ γονεῖς οἱ τούτων περιελεπτοὶ γηροτροφήσονται, παραψυχὴν τῷ πένθει τὴν τούτων εὐκλειαν ἔχοντες· ἔπειτα νόσων ἀπαθείς τὰ σώματα, καὶ λυπῶν ἄπειροι τὰς ψυχὰς, ὡς πρὸς τοῖς συμβεβηκόσιν οἱ ζῶντες ἔχουσιν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ καὶ πολλῷ ζήλῳ τῶν νομιζομένων τυγχάνουσιν· οὐς γὰρ ἅπαντα μὲν ἡ πατρίς θάπτει δημοσίᾳ, κοινῶν δ' ἐπαίνων μόνου τυγχάνουσι, ποθοῦσι δ' οὐ μόνον οἱ συγγενεῖς καὶ πολῖται, ἀλλὰ καὶ πᾶσα, ὅσην Ἑλλάδα χρεὶ προσειπεῖν, συμπεπένθηκαδὲ καὶ τῆς οἰκουμένης τὸ πλεῖστον μέρος, πῶς οὐ χρεὶ τούτους εὐδαίμονας νομίζεσθαι; Οὐς παρέδρους εἰκότως ἂν τις φῆσαι τοῖς κατωθεοῖς εἶναι, τὴν αὐτὴν τάξιν ἔχοντας τοῖς προτέροις ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐν μακάρων νήσοις· οὐ γὰρ ἰδὼν τις οὐδὲ περὶ ἐκείνων ταῦτ' ἀπήγγελλεν, ἀλλ' οὐς οἱ ζῶντες ἀξίους ὑπειλίφραμεν τῶν ἀνω τιμῶν, τούτους, τῇ δόξῃ καταμαντευόμενοι, κάκει τῶν αὐτῶν τιμῶν ἡγούμεθ' αὐτοῖς τυγχάνειν.

ΙΙ. Ἔστι μὲν οὖν ἴσως χαλεπὸν τὰς παρούσας συμφορὰς λόγῳ κουφίσαι· δεῖ δ' ὅμως πειραῖσθαι, καὶ πρὸς τὰ περὶ γοροῦντα τρέπειν τὴν ψυχὴν, ὡς τοὺς τοιούτους ἀνδρας γεγεννημένους, καὶ πεφυκότας αὐτοὺς ἐκ τοιούτων ἐτέρων, καλὸν ἐστὶ τὰ δεινὰ εὐσχημονέτερον τῶν ἄλλων φέροντας ὀραῖσθαι, καὶ πάσῃ τύχῃ χρωμένους ὁμοίους εἶναι. Καὶ γὰρ ἐκείνοις ταῦτ' ἂν εἴη μάλιστα ἐν κόσμῳ καὶ τιμῇ, καὶ πάσῃ τῇ πόλει καὶ τοῖς ζῶσι ταῦτ' ἂν ἐνέγκοι πλείστην

εὐδοξίαν· χαλεπὸν πατρὶ καὶ μητρὶ παίδων στερηθῆναι, καὶ
 ἐρήμοις εἶναι τοῖς κειοτάτων γηροτρόφων· σεμνὸν δέ γε
 ἀγῆρως τιμᾶς, μνήμην ἀετῆς δημοσίᾳ κτησαμένους
 ἐπιθεῖν, καὶ θύει καὶ ἀγῶν ἡξιομένους ἀθαιάτων·
 λυπηρὸν παισὶν ὄρασις γεγενησθαι πατρὸς· καλὸν δέ γε
 κληρονομεῖν πατρὸς εὐδοξίας καὶ τοῦ μὲν λυπηροῦ τούτου
 τὸν δαίμονα αἴτιον εἶσομεν ὅτι, ὃ φύντας ἀνθρώπους
 εἶκειν ἀνάγκη· τοῦ δὲ μίου καὶ καλοῦ, τὴν τῶν ἐβελησαν-
 των καλῶς ἀποθνήσκει αἶρεσι. Ἐγὼ μὲν οὖν οὐχ ὅπως
 πολλὰ λέξω, τοῦτ' ἐπεσευχάμην, ἀλλ' ὅπως τάληθ' ὑμεῖς
 δε ἀποθυράμενοι, καὶ ἐκπροσέηκτα, ὡς χρὴ, καὶ νόμιμα
 ποιήσαντες, ἄπιτε.

